

مرتضی هم پیشنهاد کرده اند را بورت جامعی از وزارت مالیه خواسته شود وزارت مالیه هم برای تکمیل اطلاعات ممکن است از وزارت فوائد عامه اطلاعاتی بخواهد.

مستشار السلطنه - بنده يك سؤالی داشتم و يك توضیحی هم می خواهم عرض کنم
رئیس - آقای مستشار السلطنه حاجع بجزیی که نمی توانم بخوانم سؤالی دارند راجع بخرابی چراغ است!

مستشار السلطنه - خیر سؤالی در جلسه گذشته داشتم خرابی چراغ مانع از آن سؤال شد امروز هم معاون وزارت فوائد عامه برای جواب سؤالی بنده حاضر شده بودند و اظهار فرمودند بنده صبر کنم تا آقای وزیر ایشان را به مجلس معرفی کنند بعد جواب سؤالات آقایان نمایندگان را بدهند و اما توضیحی که بنده میخواستم راجع به پیشنهاد خودم عرض کنم این بود که در آن صورت جامعی که آقای وزیر مالیه خواهند داد زمامداران و کابینه های وقت را که در زمان آنها تغییر شده ذکر فرمایند و همچنین تاریخ ایرانی ذکر فرمایند

رئیس - یادداشت میشود همینطور بوزارت مالیه نوشته خواهد شد. آقای سدیدالملک از آقای وزیر پست و تلگراف سابقاً سؤالی نموده بودند بنا بود جواب بدهند

وزیر پست و تلگراف - چون سؤال خود را نموده اند دیگر زحمت نمیدهم و جواب ایشان را عرض خواهم کرد سؤال ایشان راجع به مهرهائی بود که در روی پاکت های صادره و وارده زده میشود اظهار فرمودند تاریخی که در آن مهرها هست و معمول است تاریخ ایرانی نیست صحیح است تحقیقاتی در این خصوص شد چنانکه آقایان مسبقاً هستند مراسلات دو قسم است مراسلات بین المللی و مراسلات داخلی مملکت آنچه راجع به مراسلات بین المللی است باید تاریخی که تمام دول یعنی اتحاد بین المللی پست قبول کرده (که تاریخ گر کورین است) معمول باشد و اداره پست هم از برای صرفه جوئی همان مهرهائی را که در آلمان حاکم کرده اند از راه صرفه جوئی در داخله هم استعمال می کنند ولی همانطور که آقای سدید الملک فرمودند تصدیق میکنم. اهالی باین تواریخ مسبق نیستند و ممکن است در بعضی مواقع اشکالاتی پیش بیاید و همین جهت دستور داده شد ولو اینکه يك خرجی برای اداره پست خواهد داشت (زیرا دو پست و بیست دفتر پستی است و از برای هر دفتری يك مهر لازم است) معذک دستور العمل داده شد که با کمال صرفه جوئی مهرهائی برای مراسلات داخلی تهیه کنند که مقصود جناب آقای سدید الملک که خود من هم تصدیق دارم بعمل بیاید.

سدیدالملک - نهایت تشکر را از آقای وزیر پست و تلگراف دارم که این اقدام را فرموده اند
رئیس - آقای حائری زاده این پیشنهاد جنابعالی مخالف آن چیزی است که مجلس رأی داد
حائری زاده - بنده خواهش کرده بودم

را بورت کمیسیون عرایض در مجلس قرائت شود چرا نشد؟

رئیس - قرار شد بماند برای جلسه دیگر، چون چیز دیگری در دستور نیست اگر مخالفی نباشد مجلس ختم شود جلسه آتی به روز ۳ شنبه دوساعت بغروب و دستور آن بقیه مذاکرات در تمهیدنامه جامعه بین الملل خواهد بود

سدیدالملک - بنده سؤالی از آقای رئیس الوزراء کرده بودم

رئیس - سؤالات خیلی است خواهند آمد و جواب داده خواهد شد.

(مجلس ۴ ساعت از شب گذشته ختم شد)

محل امضاء رئیس مجلس - مؤتمن الملک

جلسه ۵۱

صورت مشروح مجلس یوم سه

شنبه پنجم جدی ۱۳۰۰ مطابق

بیست و هفتم ربیع الثانی

۱۳۴۰

مجلس مقارن غروب در تحت ریاست آقای سردار معظم نایب رئیس تشکیل گردید

صورت مجلس یوم شنبه دوم جدی را آقای تدین قرائت نمودند

نایب رئیس - آقای نصرت الدوله نسبت بصورت مجلس فرمایشی دارند؟

نصرت الدوله - در موضوع بودجه بلدییه در صورت مجلس نوشته شده که آقای وزیر مالیه اظهار نمودند بودجه را تهیه میکنم رمی فرستم در صورتی که این بودجه بکمیسیون بودجه دوسه روز است رسیده و آقای وزیر مالیه هم آنروز اظهار کردند که بودجه را فرستادند میخواستم این فقره اصلاح شود

نایب رئیس - اصلاح میشود آقای سلیمان میرزا.

(اجازه)

سلیمان میرزا - در ضمن سؤال بنده عبارت در صورت مجلس طوری نوشته شده است مثل اینکه بنده اشخاصی که اوراق بانک را دزدیده اند میشناسم خیر بنده اطلاع دارم اوراقی سرقت شده ولی سرقت کننده را نمی شناسم ولی میدانم اوراق چه اوراقی است و در جلسه دیگر عرض میکنم تا دولت اگر بخواهد توسط پلیس تأمینات تحقیق کند و در صورت مجلس طوری نوشته شده است مثل اینکه بنده آنها را می شناسم

نایب رئیس - تصحیح میشود آقای شریعتمدار کرمانی.

(اجازه)

شریعتمدار - آقای تدین در صورت مجلس قرائت نمودند که بنده را در جلسه قبل غایب بدون اجازه نوشته اند در صورتی که کتیباً بمقام ریاست عرض کرده بودم تقاضا میکنم اصلاح شود

نایب رئیس - یادداشت میشود آقای محمد هاشم میرزا.

(اجازه)

محمد هاشم میرزا - آنروز آقای وزیر

مالیه فرمودند بودجه قدیم بلدییه را فرستاده ام بودجه جدید هم تهیه کرده ام و خواهم فرستاد

نایب رئیس - اصلاح میشود. مسائل دیگری امروز معمول بنسبتور شده بود ولی يك وظیفه اسف آورد و الم انگیز که بعهد بنده واگذار شده است بنده را وادار میکنند که این مطلب را مقدم بر سایر مسائل دستور بدانم و آن خبر فوت همقطار محترم و دوست عزیز خودمان آقای آقا شیخ محمد جواد نماینده محترم خوزستان است که باید بمرض مجلس شورای ملی برسد فقید مرحوم یکی از عناصر پاك و مردان ثابت قدم دوره خودش بود که در طریق ایران دوستی و آزادیخواهی برای همه نوع فداکاری حاضر و هیچ نوع عایقی او را از نشی در طریق خود متصرف نمینمود فقید مرحوم حقاً در قلوب کسانی که او را می شناختند دارای محبوبیت و توجه قلبی خاصی بود و این مقام را بواسطه خدمات وزحمت خودش در کمک بنوع و حفظ مصالح عمومی و صحت عمل و نیک فطرت و حسن نیت خود تحصیل کرده بود.

(جمعی گفتند صحیح است)

کسانی که با فقید مرحوم در ادوار مختلفه مجلس شورای ملی همکاری داشته اند و هم چنین عموم نمایندگان مجلس چهارم خوب میدانند که مرحوم آقا شیخ محمد جواد چه اندازه پاك و خوب بود و چه رشته های محکم علاقه مندی و مودت ما را بآن فقید متصل و مربوط می کرد و چه قدر اقدام و دوستی در قلوب ما نسبت به آن مرحوم موجود بود و هیچ چیزی تألم فوت آن مرحوم را در قلب همکاران و دوستان او تسکین نمی دهد آقا شیخ محمد جواد مرد ولی یادگار او در قلوب ما همیشه زنده خواهد بود چنانچه روح پاکش انشاء الله در جوار رحمت حق تعالی مشمول رحمت کامل و دارای سعادت جاودانی خواهد بود باطلب مغفرت برای فقید مرحوم و اظهار تسلیت بپایماندگان آن مرحوم برای ابراز احترام نمایندگان نسبت بهمکاران محترم خودشان اگر مجلس شورای ملی موافقت کند امروز جلسه را ختم میکنیم و جلسه آتی را روز پنجشنبه ساعت مقرر خودش موکول مینمایم

(گفتند صحیح است رحمه الله علیه)

مجلس موقع غروب ختم شد

جلسه ۵۲

صورت مشروح مجلس یوم پنجشنبه

۲۹ ربیع الثانی ۱۳۴۵ مطابق هفتم

جدی ۱۳۰۰

مجلس يك ساعت قبل از غروب در تحت ریاست آقای سردار معظم نایب رئیس تشکیل گردید

(صورت مجلس یوم سه شنبه پنجم جدی را آقای تدین قرائت نمودند)

نایب رئیس - خطاب با آقای عمید الممالک چه فرمایشی دارید

عمید الممالک - منتصر الملک ناخوش است غائب نوشته است

نایب رئیس - باید قبلاً اطلاع داده باشند؟

قبل از این که داخل دستور شویم یاره مسائل هست که باید بعرض مجلس برسد اولاً لایحه از طرف دولت رسیده است راجع بوصول مالیاتهای ارضی و تعدیل آنها بکمسیون قوانین مالیه مراجعه می شود ثانیاً طرح قانونی از طرف آقای فهیم الملک راجع باستخدام رسیده است فرستاده میشود بکمسیون مبتکرات در عوض يك نفر عضو آقای زنجانی فرمایشی داشتند

آقا شیخ ابراهیم زنجانی - بنده يك پیشنهادی کرده بودم راجع بمستخدمین خارجی که در دولت صورت اسامی مستخدمین خارجی بترتیب کثرت های آنها بترتیبی که در پیشنهاد ذکر شده خواسته شود که بمجلس بفرستند و معلوم بشود وضع کثرت آنها بوجه ترتیب بوده است

نایب رئیس - بسیار خوب خواسته میشود ولی راجع باین مطلب نبود کمسیون قوانین مالیه يك نفر عضو کسر داشت آقای معتمد السلطنه دارای اکثریت شده اند از طرف مجلس شورای ملی يك کمسیون پنج نفری برای تحقیق نسبتی که یکی از نمایندگان داده شده بود انتخاب شود مستخرجین آراء معین شده بودند. آقایان آقا سید یعقوب و وقار الملک متأسفانه بدون اینکه اکثریت حاصل شود شروع باستخراج آراء نموده بودند این است که باید تجدید انتخابات شود خوب است آقایان در موقع تنفس مجدداً اعضای آن کمسیون را انتخاب کنند

آقای آقا سید یعقوب
(اجازه)
آقا سید یعقوب - امشب که ما شروع کردیم چون بعضی از آقایان نمایندگان رأی ندادند استخراج آراء نکردیم آنوقت آقای رئیس ببنده امر فرمودند استخراج کنیم

رئیس - در هر صورت بهره‌مندی که بود بدون اکثریت استخراج آراء شده در صورتی که خوب بود تأمل کنند تا بقیه نمایندگان رأی می‌دادند و بعد استخراج شود استدعا میکنم امشب در موقع تنفس دوباره اخذ آراء شده و مجدداً استخراج بعمل بیاید که بلکه امشب نتیجه در مجلس اعلام شود کمسیون تحقیق انتخابات دو نفر عضو کم داشت یکی بجای مرحوم معتمد الدوله یکی هم بجای آقای نصیر السلطنه که استعفا داده‌اند و باید بجای ایشان دو نفر دیگر انتخاب شود گویا اشتباه کردم باید از شعب انتخاب شود آقای تدین هم استعفا داده بودند بجای ایشان هم باید يك نفر انتخاب شود چنانچه سلفاً باید انتخاب شوند مستشار - السلطنه اجازه خواستند در موضوع لایحه وزارت مالیه

نایب رئیس - حالاً موقع نیست بعد در موقع خود شما مذاکره فرمائید يك لایحه از طرف دولت رسیده بود راجع بقضای برقراری دویست تومان در حق ورثه مرحوم بنان السلطان اگر مخالفی نباشد امروز جزو دستور گذاشته شود نظر باینکه لایحه دولت و رایورت کمسیون بودجه طبع و توزیع شده دیگر لازم نیست خوانده شود شاهزاده سلیمان میرزا

(اجازه)

سلیمان میرزا - می‌خواهم بدانم برقراری این بیست تومان در حق ورثه مرحوم بنان السلطان از روی چه اساسی است آیا همین طور فوق العاده بطور شهریه در حق ورثه برقرار می‌شود یا موافق قانون متوفیات است

سهام السلطان منشی کمسیون - نظر باینکه بنان السلطان مدت‌ها در مجلس و در وزارت داخله و سایر ادارات مشغول خدمت بوده و حالا فوت کرده است ورثه او هم زیاد پیرشان هست لذا از طرف دولت پیشنهاد شده بود برای ورثه ایشان بیست تومان بطور فوق العاده و شهریه برقرار شود کمسیون هم نظر بخدمات مرحوم بنان السلطان و استحقاق ورثه او بیست تومان را تصویب کرد (چون آقای سردار معظم مخیر کمسیون بودجه شد بجای ایشان آقای سهام السلطان منشی کمسیون از رایورت کمسیون دفاع می‌نماید)

نایب رئیس - آقای ارباب کیخسرو
(اجازه)
ارباب کیخسرو - بنده موافقم
نایب رئیس - آقای معتمد السلطنه
(اجازه)

معتمد السلطنه - قانون متوفیات از مجلس نگذشته است قانونی که گذشته است قانون وظایف است و این مسئله مشمول قانون وظایف نخواهد بود

نایب رئیس - آقای تدین (اجازه)
آقای تدین - بنده اصولاً موافقم باین وجهی که در باره ورثه مرحوم بنان السلطان تصویب شده است ولی در اینجا بنظر من لازم است در ماده دوم يك اصلاحاتی بشود اول که نوشته شده است برقراری شهریه فوق در حق عیال مادام‌العمر و تا موقعی است که زوج اختیار نکرده باشد اینجا قید مادام‌العمر با قید تا موقعی که شوهر اختیار نکرده باشد متضاد است بجهت اینکه مقصود این است يك کمکی به عیال مرحوم بنان السلطان بشود تا موقعی که از خارج باو کمکی نرسد و موقعی که شوهر اختیار نماید البته از خارج باو مساعدت خواهد شد بنابراین مقتضی خواهد بود که نوشته شود مادام که زوج اختیار نکرده این مساعدت از طرف دولت باو خواهد شد و قید مادام‌العمر لغو است زیرا موقعی که شوهر اختیار کرد این حق از او ساقط خواهد شد بنا بر این بنده پیشنهاد میکنم عبارت اینطور نوشته شود - برقراری شهریه فوق در حق عیال تا موقعی است که زوج اختیار نکرده است

قسمت دوم راجع بطرز تقسیم این بیست تومان است مابین عیال و اولاد مرحوم بنان السلطان چون این برقراری مبنی بر قانون وظایف نیست اگر موکول بقانون وظایف بود در آنجا طرز تقسیم معین شده بود ولی چون موکول به يك قانون دیگری است که هنوز بتصویب مجلس نرسیده و بعد باید این قبیل حقوق و شهریه ها را معین کند و از خارج هم نمی‌توان طریق قاطعی اتخاذ کرد و بنابراین باید طرز تقسیم این بیست تومان که بجهت شکل بین عیال و اولاد

تقسیم گردد و معین شود

سهام السلطان منشی کمسیون - بطوریکه در کمسیون مذاکره شد باید بتساوی بین ورثه تقسیم شود
نایب رئیس - پس بهتر این است که رایورت را مسترد بدارید و همینطور اصلاح کنید

سهام السلطان - بلی صحیح است مسترد می‌نمایم.
نایب رئیس - مطلب دیگر راجع برارورت کمسیون تحقیق انتخابات آذربایجان است که سابقاً جزو دستور بوده و عده از نمایندگان محترم تقاضای طبع و توزیع رایورت را کرده بودند این مقصود بعمل آمده است باین جهت ثانیاً جزو دستور گذاشته می‌شود
آقای محمد هاشم مهرا (اجازه)

محمد هاشم میرزا - یکی از چیزهایی که امروز تقاضا شده بود که بایستی رفع آن اشکال شود و خود سرکار از قول آقای رکن الملک در مجلس مذاکره فرمودید و آقای آقا سید یعقوب هم جوابش را کاملاً نفرمودند این بود که آیا صحت دارد در بعضی نقاط نصف روز تفره داده ام و نصف روز رأی گرفته ام اگر این طور باشد که مخالف با قانون است و هنوز بر ما صحت و سقم آن معلوم نشده و بواسطه گرفتاری وقت پیدا نکردیم دوسه‌را بینم در هر صورت یا آقای رکن الملک یا آقای آقا سید یعقوب توضیح بفرمایند تا ما تکلیف خودمان را در موقع رأی دادن بفهمیم.

نایب رئیس - خود بنده آنروز معترض بودم و در همانروز بدوسه رجوع کردم و چون استادی که حاکی از تصدیق و تأیید این مسئله باشد در دوسه ندیدم از اعتراض خود صرف نظر کردم باز هم آقایان مختارند - آقای رکن الملک (اجازه)

رکن الملک - اظهاراتی که بنده کردم راجع به سهند آباد بود و دوسه هم حاضر است منتها چون طرف احتیاج نشد ملاحظه نفرمودید.

نایب رئیس - آقای فهیم الملک اجازه
فهیم الملک - بنده باین رایورت کمسیون کاملاً مخالفم زیرا چنانچه خاطر آقایان هم مسبوق است معلوم نیست با خوانده شدن یا خوانده نشدن آراء صندوق سهند آباد چه ترتیبی در انتخابات آذربایجان پیدا خواهد شد. اینطور بنظر میرسد که انجمن مرکزی تبریز تشکیل شده و برای حوزه شهر هم نقاط متعددی معین شده و شعب جزو هم باطراف فرستاده شده پس از آنکه غالب نقاط جزء رأی دادند و آراء را بمرکز فرستادند همه از اهالی سهند آباد که بایستی جزو حوزه هشت رود رأی داده باشند آمده‌اند انجمن تقاضا کرده‌اند که برای آنها يك شعبه مخصوص فرستاده شود انجمن هم پس از مذاکرات تقاضای آنها را قبول کرده لکن آنچه از دوسه و سابقه معلوم میشود باینکه مدت انتخابات قریب بانقضای رسیده است انجمن مرکزی تبریز شعبه جدیدی برای سهند آباد معین کرده و تقاضا کرده‌اند در همان مدتی که قبلاً برای سایرین معین شده آنها هم رأی خود را بمرکز بفرستند بعد از آنکه آراء آنجا رسیده انجمن تغییر رأی حاصل کرده و اظهار

داشته اند که چون سهند آباد در مدت قانونی رأی خود را فرستاده در رأیوریت کمیسیون هم ذکر شده است که انجمن مرکزی تبریز خلاف قانون رفتار کرده در صورتیکه انجمن کاملاً موافق قانون عمل کرده زیرا قانون انتخابات اگر یک شمه های جزئی برای حوزه های انتخابیه معین می کنند بانجمن مرکزی هم حق می دهد که در هر نقطه لازم بداند انجمن جزئی تشکیل دهد چنانچه در سایر نقاط هم انجمنهای مرکزی بعضی نقاط که در جدول قانون انتخابات نبوده شمه جزئی فرستاده اند و بعضی نقاط که در جدول بوده فرستاده اند بنا بر این اگر انجمن مرکزی سهند آباد و غیره یک شمه جزء بفرستند غیر قانونی عمل نکرده است و کاملاً موافق وظیفه قانونی خود عمل کرده است و اینکه گفته اند دبیر تر از موقع خود سهند آباد رأی خود را فرستاده است البته اگر از ابتدا شمه جزء فرستاده بود بایستی مدتی را که معین کرده است شمه هم در همان مدت آراء خود شما را بفرستد ولی وقتی که مدت منقضی میشود و آنوقت شمه می فرستد باید مدت جدیدی معین کند نه اینکه یکماه برای سایر نقاط مدت معین کند و آنوقت روزیست و هشتم یک شمه بیک نقطه بفرستد و بگوید تا مدت معین شمه های قبل منقضی شده بایستی آراء خود را البته بفرستی البته در ظرف دو روز شمه می تواند این کارها را انجام دهد بنا بر این نمی توان گفت انجمن خلاف قانون کرده است البته باید رأی آنها به آراء سایر نقاط ضمیمه شود.

چه دست بپندیهائی بود و از مرکز چه آتربیک ها میشد برای اینکه نمایندگان آذربایجان معین شوند هر روز برای انجمن یک شمه بازی میکردند انجمن هم ناچار شده و گفته است خوب برای اسکات این هوجوی هایک شمه بسهند آباد روانه میکنم بعد ملتفت شده است خلاف قانون بوده است. حالا که فهمیده است خلاف قانون بوده باید بر خلاف خودش دائم باقی باشد؟

بند گمان نمیکنم که هیچیک از ماها مایل باشیم در خلاف قانون خودمان دائم باقی باشیم و وقتی رفع معظور شد باز برخلاف قانون رفتار کنیم انجمن برای رافع معظور از خود گفته است بسهند آباد شمه روانه میکنم بعد کسانی که از قانون مطلع بوده اند بانجمن گفته اند این مسئله خلاف قانون است انجمن هم فوراً نوشته است بموجب ماده ۱۸ قانون انتخابات این آراء را که بعد آورده اید صحیح نیست و حق آنها ساقط کرده است نه انجمن. اما اینکه فرمودند چرا انجمن قبلاً شمه با آنجا روانه نکرده در دوره دوم اگر بنده نبودم شما که بودید میدانید که در آن دوره و کلای آذربایجان بقدری اینجا زیاد بودند که همه و کلاحتی گردالهای تبریز را هم میدانستند و قانون انتخابات را در آن زمان نوشتند جدول انتخابات را در آنوقت معین کردند اگر می دانستند این ۳۰۰ قریه که امروز آقای فهیم الملک برایش سنک بسینه میزنند اهمیت دارد و برای آن حوزه معین میکردند برای هشترود حوزه معین کردند برای آلان براغوش حوزه معین کردند بعضی از این دهات جزو هشترود و بعضی جزو آلان براغوش هستند و با آنکه خودتان مستحضر هستید که در دوره دوم چقدر جدیت داشتند که آذربایجانی از جزئی حق خودش هم معزوم نشود باز می گویند چرا انجمن مرکزی که بر خلاف قانون یک شمه معین کرده چرا دوام نکرد من و کمیسیون گمان نمیکنم چنین چیزی را بتوانیم قبول کنیم زیرا کمیسیون خواسته است در این دوره چهارم نمایندگان آذربایجان در مجلس باشند و بر حسب تصویب مجلس شورای ملی تمام اطراف کار را در نظر گرفته و پس از مطالبات رأیوریت انجمن مرکزی تبریز این رأیوریت داده است و مسئله صلاحیت منتخبین را به خود مجلس شورای ملی واگذار کرده است.

نایب رئیس - شاهزاده اقبال السلطان موافقت یا مخالف

اقبال السلطان - بنده موافقم

نایب رئیس - آقای حاجی شیخ اسدالله موافقت یا مخالف

حاج شیخ اسدالله - مخالف

نایب رئیس - بفرمائید

حاج شیخ اسدالله - با کمال اشتیاق که بنده بحضور نمایندگان آذربایجان در مجلس شورای ملی دارم با فرمایشاتی که آقای سید یعقوب فرمودند مخالفم. اولاً اینکه فرمودند آقای فهیم الملک برای اهالی سهند آباد سنک به سینه میزنند بلی صحیح است

وکیل باید برای تمام اهالی مملکت سنک به سینه بزند و نباید بگذارد حق احدی تضییع شود پس هیچ ایرادی نیست اگر یک نفر نماینده برای اهالی دلسوز باشد اما نسبت باین رأیوریت که داده شده است و اقدامی که انجمن مرکزی نموده است انجمن مرکزی مطابق رأیوریت در مرحله اول تصدیق کرده است باینکه سهند آباد و بعضی نقاط دیگر از حق خود معزوم خواهند ماند و چون آنها را از حق ملی معزوم دیده تجویز کرده است که یک انجمن جزو در آنجا تشکیل شود که اهالی آنجا از حق ملی خود معزوم نشوند پس از این که انجمن در آنجا تشکیل شد و آراء را آورده اند معلوم نیست نظر انجمن مرکزی چه بوده است که می نویسد برخلاف قانون خودش متذکر شده و از این جهت آراء را رد کرده است و انتخابات آنجا را باطل کرده است بک فرمایشاتی آقای آقا سید یعقوب فرمودند هوجوی ها و کرده اند و انجمن نظارت بر حسب اجبار یک شمه در آنجا تشکیل داده و پس از گرفتن آراء آن آراء را رد کرده این استنباطی که آقای آقا سید یعقوب فرموده اند نمی دانم در دوسه این شرح و بسط هست یا اینکه احتمالات خودشان است یکی از آقایان که از اعضاء کمیسیون هستند میگویند در خصوص سهند آباد طرز انتخابات اینطور بوده که قبل از ظهر تفرقه میدادند را در آن زمان نوشتند جدول انتخابات را در آنوقت معین کردند اگر می دانستند این ۳۰۰ قریه که امروز آقای فهیم الملک برایش سنک بسینه میزنند اهمیت دارد و برای آن حوزه معین میکردند برای هشترود حوزه معین کردند برای آلان براغوش حوزه معین کردند بعضی از این دهات جزو هشترود و بعضی جزو آلان براغوش هستند و با آنکه خودتان مستحضر هستید که در دوره دوم چقدر جدیت داشتند که آذربایجانی از جزئی حق خودش هم معزوم نشود باز می گویند چرا انجمن مرکزی که بر خلاف قانون یک شمه معین کرده چرا دوام نکرد من و کمیسیون گمان نمیکنم چنین چیزی را بتوانیم قبول کنیم زیرا کمیسیون خواسته است در این دوره چهارم نمایندگان آذربایجان در مجلس باشند و بر حسب تصویب مجلس شورای ملی تمام اطراف کار را در نظر گرفته و پس از مطالبات رأیوریت انجمن مرکزی تبریز این رأیوریت داده است و مسئله صلاحیت منتخبین را به خود مجلس شورای ملی واگذار کرده است.

اوگر آراء آنجا برخلاف قانون است که باید در آن

دوره چهارم

نقطه بالخصوص انتخابات تجدید شود که حق آنها ضایع نشود این است که بنده باین رأیوریت نمیتوانم موافقت کنم و بایستی آراء سهند آباد ضمیمه آراء سایر نقاط شود

نایب رئیس - آقای اقبال السلطان (اجازه)

اقبال السلطان - اگر اندک تأملی در رأیوریت کمیسیون بکنم معلوم میشود که انجمن مرکزی حق داشته است آراء سهند آباد را باطل کند عبارت این است انجمن نظار ایالتی تبریز مطابق ماده دهم قانون انتخابات مرکز کباز هفت در تاریخ یازدهم ذی قعدة هزار و سیصد و سی و هفت تشکیل و اعلان انتخابات را در شهر تبریز منتشر و بهر یک از پنج حوزه های نقاط جزو حومه شهر هم هیئت نظار مرکز کباز پنج نفر اعزام و در موعده قانونی صندوق آراء نقاط پنج گانه بانجمن نظارت مرکزی واصل و به ضمیمه آراء شهری قرائت و ۹ نفر حائز اکثریت شده آن وقت می نویسند و پس از ختم این امر و اقتضای مدت قانونی بطوریکه انجمن نظار در رأیوریت خود شرح میدهد بر حسب پیشنهاد بعضی اشخاص هیئتی برای اخذ آراء بعضی از دهات هشترود و سهند آباد که باقی مانده بود بروند از این عبارت کاملاً معلوم میشود که بعد از آنکه انتخابات سایر نقاط تمام شده و کلای خود را انتخاب کرده اند آنوقت بعضی آمده اند و از انجمن خواهش کرده اند که باید برای سهند آباد یک شمه جزء فرستاد انجمن هم بنا به خواهش آنها شمه جزء در آنجا تشکیل داده در صورتیکه بعد از آنکه آراء سایر نقاط گرفته شده و انتخابات آنجا خاتمه پیدا کرده اصلاً انجمن حق نداشته است انجمن جزء در سهند آباد تشکیل دهد

نایب رئیس - آقای آشتیانی مخالف

میرزاهاشم آشتیانی - بلی

نایب رئیس - بفرمائید

آقای میرزاهاشم آشتیانی - با تقاضای عدم عصبانی شدن آقای آقا سید یعقوب در موضوع انتخابات آذربایجان عرض می کنم چنانچه اطهار شد ماده هشت قانون انتخابات به هیئت نظار حق می دهد در نقاطیکه لازم است حوزه انتخابیه تشکیل دهند و شمه جزء بفرستند اهم از این که جدول انتخابات از آن نقطه استم برده باشد یا نشده باشد در این قسمت یعنی سهند آباد هم هیئت نظار مرکزی تبریز اینطور صلاح دانسته است که برای سهند آباد و بعضی دهات اطراف آن یک شمه اعزام دارد و هیچوقت نمی کند اهم از این که پس از اقتضای مدت باشد یا قبل از آن در حال در آنجا شمه تشکیل نشده و اگر آقایان ملاحظه فرموده باشند در روزنامه ایران امروز آقا سید کاظم آقایانیکه از اعضاء هیئت نظار آذربایجان بود شرحی نوشته و تصدیق کرده است که باید آراء سهند آباد بر آراء ضمیمه شود و می نویسد چون آراء آنجا را ضمیمه نکرده اند من که یکی از اعضاء هیئت نظار مرکزی بوده ام اختیار نامه منتخبین را امضا نکرده ام بدین لحاظ بنده عرض می کنم چون خود هیئت نظار این اقدام را کرده اند و قانون هم در تحت ماده هشت به نظار این اجازه

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی

داده است باین واسطه باید آراء سهند آباد ضمیمه شود و چون ضمیمه نشده است حکم این مسئله بامجلس است و همان طور که سایر آقایان فرمودند البته تمام آقایان نمایندگان کمال موافقت را دارند که در اسعد ساعات نمایندگان آذربایجان وارد شوند و با این مسئله هم مخالفتی ندارند.

نایب رئیس - آقای کازرانی مخالف یا موافق؟

میرزا علی کازرانی - بنده موافقم

نایب رئیس - آقای ارباب کیخسرو موافقت یا مخالف

ارباب کیخسرو - بنده یک سؤالی دارم

نایب رئیس - بفرمائید

ارباب کیخسرو - خواستم از آقای مخبر سؤال کنم دوسه انتخابات را که در کمیسیون ملاحظه کردند شامل چیست آیا فقط شامل یک صورت هائی جزئی است یا صورت های کامل هم دارد، آیا آنچه استنباط کرده اند اعتبار نامه نمایندگان داده شده است یا خیر؟

مخبر - گرچه رئیس کمیسیون شاهزاده سلیمان میرزا اجازه خواسته بودند و من منتظر بودم که هم جواب آقای شیخ اسدالله هم سایر آقایان را بدهند ولی چون آقای ارباب این سؤوال را از بنده فرمودند لذا عرض میکنم دوسه که در دست ما است خلاصه صورت مجلس است نه صورت مجلس مفصل و اگر آقایان نمایندگان یا آقای شیخ اسدالله آمده بودند در کمیسیون و صورت مجلس را ملاحظه فرموده بودند دچار این معظورات نمی شدند دوسه دارای خلاصه صورت مجلس است و در آنجا هم ذکر نشده است که بکسی اعتبارنامه داده شده است یا خیر

نایب رئیس - آقای فهیم الملک موافقت یا مخالف؟

فهم الملک - بنده موافقم

نایب رئیس - شاهزاده سلیمان میرزا (اجازه)

سلیمان میرزا - اگر آقایان اجازه فرمایند بنده اول راجع بسؤال آقای ارباب کیخسرو چند کلمه عرض کنم. در موقمی که کمیسیون تشکیل شد یک دوسه بکمیسیون رجوع شد که اوراق دوسه عبارت بود از تلگرافاتی که ما بین رئیس الوزراء وقت و حکومت آذربایجان رد و بدل شده بود و آن تلگرافات راجع بود بشکایاتی که بعد از انتخاب رسیده بود بنا بر این کمیسیون موافق در خواست از مقام ریاست از وزارت داخله خواست که دوسه های آنجا را بخواهند و پس از چندی یکمقدار دقائر رسید که شامل بود از صورت اسامی تفرقه گیرندگان هر محل و هر حوزه و معلوم نموده بود که چه اشخاصی تفرقه گرفته اند و یک صورت خلاصه هم از کارهاشان بود که بچه ترتیب آراء را گرفته و استخراج نموده اند و تحقیقاً خلاصه صورت مجلس بود و در آن نوشته بودند که انجمن مرکزی روز بروز چه کرده خیلی بطور خلاصه نوشته بود و بالاخره

اکثریت اشخاص را معین کرده بود که به آنها هم اعتبارنامه نداده اند و این مسئله هم ایتمی ندارد چه در دوره های سابق و چه در این دوره این مسئله سابقه دارد در آذربایجان هم بواسطه اختلاف نظر مابین اعضاء انجمن نظار که خیلی مفصل بوده انجمن نمایندگان آنجا اعتبارنامه نداده چون دادن و ندادن اعتبارنامه باعث نمیشود که انتخابات را عقب بیندازند بنده معتقدم که تصدیق کرد انتخابات صحیح است برای اینکه شاید یکوقت انجمن نظار مخالف باشد و نخواهد باشخص منتخب اعتبارنامه بدهد بنا بر این بسته است بنظریه مجلس در این دوره هم داریم شخصی را که بدون اعتبار نامه و کالتشان را تصدیق کرده ایم پس اعتبار نامه مدرکی برای اینکه وکیل قانونی هست یا نیست نمی شود. اما در مسئله که آقای آقامیرزا هاشم فرمودند باید عرض کنم که اگر در روزنامه در روز ایران یکی از اعضاء انجمن چیزی نوشته است البته ایشان آنچه را هم که رئیس انجمن نظار در روزنامه ستاره ایران نوشته است ملاحظه فرموده اند بنده بنا بر کرات خارج و اینکه در روزنامه کی چه نوشته است کاری ندارم در مجلس یک کمیسیون معین کرده اند که مطابق اسنادی که درست هست تحقیق نماید موعده شکایت راجع بانقلابات راجع قانون معین کرده است که تا بکفته بعد از اتمام انتخابات و یکماه پس از افتتاح مجلس حق دارند شکایت خود را بفرستند و پس از آن هر چه بگویند قابل توجه نخواهد بود حالا این دو موعده که برای شکایت کنندگان معین شده منقضی شده است و هر چه هم در خارج بنویسند صحیح نیست بعلاوه کمیسیون راجع بانقلابات آذربایجان بطور کلی رسیدگی کرده و رأیوریت داده است و در یک قسمت هنوز نتوانسته است داخل شود و آن قسمت راجع بشکایات درباره صلاحیت و مطالب شخصی است چون کمیسیون مردود بود که آیا مجلس این حق را بکمیسیون داده است که وظیفه شمه را انجام بدهد یعنی بفرود شکایات رسیدگی نماید و رأیوریت بدهد که آقایان مطابق رأیوریت کمیسیون رأی بدهند یا خیر باید بطور کلی رأی بدهد کمیسیون قسم دوم را برای خود حق فرض کرد و بطور کلی رأی داد که فرضاً اگر عقیده کمیسیون تصدیق شد آنوقت مثل سایر اعتبار نامه ها شمه می رود و در شمه رسیدگی میشود ولی انتخابات آذربایجان بطور کلی هیچ شکایتی غیر از مسئله سهند آباد ندارد بنا بر این بنده داخل قضیه سهند آباد میشوم اول به بیستم مسئله سهند آباد چه چیز است که از او اینهمه صحبت میکنیم. مطابق اطلاعاتی که در دست است سهند آباد نه بعنوان مالیاتی یک اسم مستقلی دارد نه بعنوان حکومتی چند پارچه ده است که بعضی ها متعلق به هشترود است و چند پارچه متعلق بیکدیگر از بلوکات مثل آلان بر اغوش یا جای دیگر انجمن ایالتی برای هر یک از این بلوکات شمه معین کرده و اعزام داشته و آنها هم اعلان کرده اند و تفرقه هم توزیع کرده اند و اهالی هم حاضر شده و رأی داده اند اگر دوسه تا از این دهات امتناع کرده و تفرقه نگرفته اند مطابق ماده هجدهم قانون انتخابات خودشان حق خود

را از دست داده اند و ذیحق نیستند که بگویند ما از حق خودمان استفاده نکرده ایم همانطور که آقای حاج شیخ اسدالله فرمودند البته وظیفه هر وکیل است که برای موکل خود سنگ بسینه بزند ولی ماده هجدهم قانون انتخابات میگوید که اگر این موکلین محترم در آن مدت به شترود تشریف نیاوردند و معرفی نگرفتند این حق را از خودشان سلب نموده اند میخواستند تشریف ببرند و تعرفه بگیرند و حق خودشان را از دست ندهند انتخابات یک جلی را نمیتوان معطل کرد که فلان کس تنبلی کرده است پس بعقیده من بواسطه این قبیل تنبلی باید توجه باین قبیل کارهای عمومی خودشان حق خودشان را یامال کرده اند در مهر آن روز هم همینطور در آن بر غوش هم همینطور این بلوکی که سهند آباد نام دارد و در این سه قسمت باید رأی داده باشند متأسفانه بواسطه تنبلی حق ندارند بالفرض هم که انجمن مرکزی خودش در رأی خودش تردید نمیکرد و نیگفت بعد از آنکه آراء آنجا را آوردند ماده هجدهم بنظر ما رسید بدین که این عمل برخلاف قانون است بنابراین آراء آن شعبه را لغو کردیم بعلوه یک عیب دیگر هم پیدا کرد که صندوق آراء آنجا دیر رسید مرضاً که انجمن مرکزی این حق را از برای خود تصدیق میکرده ما باید به انجمن مرکزی خاطر نشان بکنیم که شما اشتباه کرده اید زیرا اشخاصی که خودشان بدست خودشان حق خود را پایمال میکنند و اشخاصی که دو مرتبه به آنها اعلام شده خودشان در حق خود قصور کرده اند مجدداً نمیتوان به آنها حق رأی داد و در مجلس هم نسبت به خیلی از اعتبار نامه ها این مسئله را تصدیق کردیم و حتی بعضی از شهرها که بواسطه قصور خود در انتخابات شرکت نکرده بودند با همه شکایاتی که رسید مجلس آن شکایات را بیهوقع دانست اگر بایستی برای موکلین سنگ بسینه زد خوب بود برای آن شهرها هم سنگ بسینه میزدیم چرا نزدیم برای اینکه ما حق نداشتیم زیرا موحد قانونی آن گذشته بود وقتی حاکم گذشت خودشان حق خود را پایمال کرده از دست داده اند پس تعین یک شعبه جدید برای سهند آباد یعنی برای چند پارچه ده که از سه بلوک تشکیل شده کار بیقاعده بود بنابراین انجمن نظار ولو اینکه تصدیق میکرد و بدهم تکذیب نمی کرد عقیده بنده این بود که آن اقدام کار فلت و برخلاف ماده هجدهم قانون بوده است و چون کمیسیون موافق باین رأی بود بعضی از آقایان هم که در شور اول مخالف بودند مثل آقای نصرت الدوله و آقای سردار معظم مجدداً کمیسیون جلسه منعقد کرد و آن آقایان تشریف آوردند و مرحوم آقا شیخ معتمد جواد هم که خدا رحمتشان کند تشریف داشتند دوسه را ملاحظه فرمودند چون دیدند مطابق قانون است قانع شدند و فرمودند که این حرکت انجمن برخلاف قانون بوده - رایورت کمیسیون هم درست موافق با موازین قانون بوده است و باین دلایلی که عرض کردم اصلاً اعزاز شعبه سهند آباد برخلاف قانون بوده است آقایانیکه نمیخواهند رأی بدهند ممکن است سه

فرض بفرمایند اول اینکه همانطور که صحبت شد به تبریز بنویسند تجدید انتخابات بنمایند - این مسئله گمان میکنم طرفدار زیادی نداشته باشد بالفرض هم که طرفدار داشته باشد موافق قانون نیست دوم اینکه گفته شود آراء صندوق سهند آباد خوانده شود و ضمیمه آراء کل شود در صورتیکه عرض کردم مخالف ماده هجدهم است. فرضاً که بفرمایند مطابق قانون است آیا این مطلب عملی است خیر این مطلب امروز عملی نیست که انجمن نظار سابق دو مرتبه بنشینند و استعراج آراء بنمایند. اگر اشتباه نکرده باشم یکی از آقایان در جلسه قبل فرمودند که صندوق سهند آباد را کمیسیون یا شعبه نیاورد که آراء آن استعراج کند قانون انتخابات این حق را به مجلس نمی دهد فقط انجمن باید علناً در حضور موکلین استعراج آراء بنماید و اگر بنا شود مجدداً استعراج آراء شود بایستی همان نظار را که بعضی از آنها قلوبی و بعضی مسافرنه مجدداً بیاورند و استعراج آراء کنند و بر فرض اینکه این مطلب هم شد آنوقت تازه راجع بسهند آباد یک شکایاتی هست که اگر آن شکایات را محل توجه قرار دهیم باز باید تجدید انتخابات شود زیرا چندین دهات دیگر نیز در اطراف هست کمی گویند ما در مسئله سهند آباد شرکت نکرده ایم باز در مسئله سوم بکسهند آباد دیگر پیدا خواهد شد و این مسئله یک چیزی است که در مجلس سابقه ندارد. زیرا اگر اعتبار نامه ها که گذشته است ملاحظه بفرمائید ایلاتی بوده اند که مشارکت در انتخابات نکرده اند و چون موحد گذشته بود رأی داده شد که حقشان ساقط باشد و هم چنین بلوکاتی بوده است که اسامی آنها در جدول ذکر شده است و شرکت در انتخابات نکرده بودند یکی دوشهر هم هست که در انتخابات شرکت ننموده بودند و مجلس تصدیق کرد که چون خودشان قصور کرده اند از حق انتخاب معذور هستند.

اهالی سهند آباد خودشان عقب کرده اند و بگمان بنده هیچ اشکالی ندارد جریان انتخابات آذربایجان هم هیچ شکایتی ندارد و نسبت بصلاحت منتخبین هم اگر آقایان موافق باشند کمیسیون نیز رایورت هم مجلس خواهد داد و اگر هم مایل نباشد شعبه رجوع می شود و انشاء الله در همین چند روز نتیجه گرفته و بزودی وکلای آذربایجان را خواهیم داشت گمان میکنم باین توضیحی که عرض کردم دیگر اشتباهی باقی نمانده باشد و اگر هم اشتباهی باشد هم آقای مخبر وهم بنده حاضر هستیم دفاع کنیم.

آقا میرزاهاشم آشتیانی - اگر اجازه می فرمائید بنده توضیحی راجع بفرمایشات شاهزاده دارم عرض کنم.

نایب رئیس - راجع بفرمایش خودتان ممکن است ولی راجع باظهارات ایشان ممکن نیست و اگر بنا شود در این باب مذاکره شود باندبترتیب مذاکره

شود و اگر هم کافی است که مذاکره ختم خواهد شد.

آقای میرزاهاشم آشتیانی - بنده در مسئله این موضوع توضیحی راجع عرض خودم داشتم و آن این بود سؤالی را که از آقای مخبر نمودم بصورت مخالفت یا موافقت نبود بنده فقط می خواستم بفهمم ولی حضرت والا شاهزاده تصور فرمودند که بنده مخالف هستم همینقدر می خواستم این توضیح را عرض کرده باشم

آقا میرزاهاشم آشتیانی - بنده در مسئله اعتبار نامه ها توضیحی داشتم

نایب رئیس - ابتدا در اساس مطلب رأی می گیریم بعد در شق ثانی مذاکره میکنیم آقایان موافق هستند که مذاکرات کافی است

محمد هاشم میرزا - باید رأی بگیرند بنده مخالفم

نایب رئیس - رأی میگیریم

آقایانیکه مذاکره در رایورت را کافی می دانند قیام فرمایند (اکثر نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - رأی می گیریم رایورت کمیسیون ولی رایورت کمیسیون دو مطلب دارد که باید تفکیک شود یکی راجع است تصدیق صحت انتخابات تبریز و توابع با ابطال آراء سهند آباد قسمت دیگر راجع به تعیین محلی است که نسبت بصلاحت منتخبین باید اظهار عقیده کنند مطلب را تفکیک میکنم ابتدا رأی سهند آباد آقایانی که با رایورت کمیسیون باین ترتیب موافق هستند قیام فرمایند.

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - اکثریت است

مطلب دیگری که در این رایورت هست راجع به تعیین صلاحیت منتخبین است که باید یک محلی که حق مداخله در این کار را داشته باشد ارجاع شود آقای آشتیانی

(اجازه)

آقا میرزاهاشم آشتیانی - عرض بنده این بود برای تعیین صلاحیت منتخبین آذربایجان بایستی شعبه رجوع شود و در شعبه رسیدگی شده رایورت این به مجلس تقدیم شود

محمد هاشم میرزا - بنده هم در همین قسمت یک عرضی داشتم اگر مخالفی نیست عرض کنم.

نایب رئیس - البته این مطلب یا شعبه مراجعه می شود و یا همین کمیسیون حق داده میشود و در این زمینه پیشنهادی از طرف شاهزاده سلیمان میرزا رسیده است خوانده میشود. وقت آقایانی که با پیشنهاد موافق هستند که ارجاع بهین کمیسیون بشود اظهار موافقت خواهند کرد و آقایانیکه مخالف هستند نتیجه مخالفتشان این خواهد بود که شعبه ارجاع شود. اشتباه کردم پیشنهاد از طرف آقای آقا یعقوب است

پیشنهاد مزبور را آقای تدین بمضمون ذیل قرائت نمودند.

مقام محترم ریاست مجلس

این بنده پیشنهاد میکنم که کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان رایورت یککان یککان نمایندگان آذربایجان را نوشته و تقدیم مجلس شورای ملی نمایند.

سلیمان میرزا بنده بایشهادی که مخبر محترم فرموده اند موافقم ولی برای توضیح خدمت آقایان عرض میکنم که چون نظر ما با تسریع در امر انتخابات آذربایجان است و می خواهیم رفقای محترم ما زودتر بمجلس بیایند اگر شعبات مراجعه شود باید در هر شعبه تمام این دوسه ها خوانده شود و این مدتی وقت لازم دارد و اسباب تعویق امر است و باید آقایان در نظر داشته باشند که چند وقت است کمیسیون در امر انتخابات آذربایجان مطالعه کرده و در این مدت کمیسیون بهر وسائلی که بوده اطلاعات کافی از این انتخابات بدست آورده حالخواه شعبه برود و خواه بکمیسیون فرقی نمیکنند ولیکن طرفداری کمیسیون از نقطه نظر تسریع کار است اگر آقایان هم میل دارند شعبه برود هیچ اشکالی ندارد ولی می خواهیم یک مطلبی را بعرض آقایان برسانم و آن این است که این مطلب سابقه هم دارد و کمیسیونای تحقیقی که برای سایر انتخابات مجلس معین کرده یککان یککان رایورت افراد را داده اند ما هم می توانستیم با افراد یککان یککان رایورت بدهیم ولی احتیاط کردیم

حالا اگر بمارجوع کردند تحقیق می کنیم همین قدر خاطر آقایان را متذکر می کنم که شکایات شخصی راجع باین ۹ نفر چیزی نیست مگر یک نفر و شاید نسبت بیک نفر دیگر هم بعضی اوراق شکایتی رسیده باشد که ماهنوز ندیده ایم مقصود این است پیشنهادی که آقای مخبر فرموده اند نظر بتسریع رسیدگی است چون کمیسیون کاملاً اطلاعات دارد شاید بتواند رایورت خود را برای جلسه بعد حاضر کند

نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه موافقتند.

مستشار السلطنه - بل

نایب رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - اینکه حضرت والا فرمودند این مسئله در مجلس سابقه دارد سابقه ندارد زیرا نسبت برایورت هائی که در مجلس مذاکره شده است و رجوع بکمیسیون تحقیق شده است پس از آمدن رایورت از شعبه بمجلس بوده که در شعبه رسیدگی شده و بمجلس آمده در تانی مراجعه بکمیسیون شده در مجلس چنین سابقه نیست مگر قضیه غار و قشاپویه که هنوز تصفیة نشده بلی تصدیق می کنیم لازم است نمایندگان آذربایجان هر چه زودتر وارد مجلس بشوند اما دیگر از کثرت شوق بآمدن نمایندگان آذربایجان ما نباید قانون و نظامنامه را زیر پا بگذاریم معلوم است کمیسیون

رسیدگی بانتخابات آذربایجان زودتر از شعبه اینکار را میکنند ولی مایک نظامنامه داریم و مطابق آن باید عمل کنیم

کمیسیون مرحله اول را که بمنزله نظریات انجمن نظارت مرکزی باشد خاتمه داده ولی راجع بصلاحت اشخاص مطابق نظامنامه باید شعبه نظریات خود را بکند و هیچ فرقی نمیکنند چه شعبه برود یا بکمیسیون تحقیق - اما راجع باینکه فرمودند اعتبار نامه به نمایندگان آذربایجان داده نشده است البته حضرت والا بهتر می دانند ولی یکی از اعضا انجمن نظارت میگوید اعتبار نامه دادیم دیگری میگوید ندادیم اینها باید رسیدگی شود که اعتبار نامه داده شده است یا داده نشده است و باید رایورت تمام این مطلب بطور جامع بمجلس بیاید

مستشار السلطنه - اینکه آقای حاج شیخ اسدالله میفرمایند وظیفه کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان این بوده است که به بند اعتبار نامه داده شده است یا داده نشده است

باید بدانند همان وظیفه را که شعبات راجع برسیدگی بجریان انتخابات دارند و صحت جریان انتخابات تصدیق یا تردید می کنند این کمیسیون که مرکب از اشخاص دقیق بوده این وقت هارا که در خود کمیسیون شعبه بوده نموده و صحت انتخابات را تصدیق کرده حالا اگر ما بخواهیم صلاحیت هر یک از آقایان میبویست نه گانه را تقسیم بکنیم بشعبات البته باید همین دوسه که موجود است بآن شعبات ببرند و در ظرف چندین ماه یا چندین روز در شعبات شش گانه مطالعه کنند و این خیلی طول خواهد کشید اما ندان اعتبار نامه نواز این نقطه نظر بوده است که انجمن نظارت مرکزی صحت انتخابات را تصدیق نکرده باشد بلکه تصدیق کرده ولی جهت ندادن اعتبارنامه اولاً بواسطه تغییر حکومت بوده

ثانیاً همین اتفاق که درباره سهند آباد افتاده و عدم قرائت آراء سهند آباد باعث شده است که اعتبارنامه نداده اند این مسئله هم که در همین رأی حالیه حل شود سهند آباد از بین رفت فقط مسئله میبویست و مسئله صلاحیت منتخب در پیش است و با هلاقمندی که تمام نمایندگان بورود نمایندگان آذربایجان دارند و موقعیت آذربایجان هم از هر نقطه نظری که ملاحظه شود لازم است میبویست آن قسمت هر چه زودتر در این کرسیهای خودشان جلوس کرده و شرکت در مقدرات مملکت بکنند لگالند بپیشنهاد آقای مخبر را قویاً تصدیق میکنم و شرکت می کنیم در اینکه کمیسیون رایورتها را تهیه کرده و تقدیم مجلس نماید

نایب رئیس - عده از نمایندگان محترم اجازه خواسته اند آیا مذاکرات کافی است

آقا میرزاهاشم آشتیانی - بنده عرض داشتم

نایب رئیس - شاهزاده محمد هاشم میرزا موافقتند

محمد هاشم میرزا - بنده مخالفم و عرض

می کنم که در طرز جریان انتخابات عرض داشتم که موافقت گذشت بعلوه عرض می کنم مطالبی که باید گفته شود هیچ مربوط بمطالب خارج از موضوع نیست مثلاً اگر بنده توضیح بخواهم هیچ مربوط باین نیست که بنده مخالفت با ورود نمایندگان آذربایجان دارم و عرض می کنم همیشه حرفهای من تمویض میشود بنده بانتخابات کاملاً موافق بودم و اینکه فرمودند باید بشعب شش گانه رجوع شود اینطور نیست گویا فراموش فرمودند که اعتبار نامه ما بترتیب حروف تهجی بشعبه ها تقسیم میشود و اینها نماینده تبریز هستند یک شعبه یادو شعبه بیشتر نخواهد که بیشتر از کمیسیون طول بکشد بعلوه هیچ فرقی ندارد البته همه باید نظر دقت و یک نظر وظیفه شناسی ملاحظه نموده و رایورت خود را بعرض مجلس خواهند رسانید مطلب هم آنقدر مهم نیست و شعب هم می تواند در ظرف دوروز یا سه روز رایورت آنها را بعرض مجلس برساند حتماً لازم نیست بکمیسیون تحقیق انتخابات برود که در ظرف دو ساعت با تمام برسد خیر باید در هر کدام دوسه روز تحقیق شده بعرض مجلس برسد و اگر غیر از این باشد مخالف بانظام نامه است

نایب رئیس - آقای سدید الملک موافقتند یا مخالف

سدید الملک - فرمایش شاهزاده سلیمان میرزا مرا قانع کرد

نایب رئیس - آقای آقا سید یعقوب راجع به پیشنهاد خودتان اگر فرمایشی دارید بفرمایند

آقا سید یعقوب - بنده گمان میکنم بعد از توضیح شاهزاده سلیمان میرزا نه برای بنده و نه برای آقای حاج شیخ اسدالله و آقای آشتیانی مخالفتی باقی بماند زیرا در یک محله که تمام مطالب پیش اوروشن است و تمام استنادی که باید باشد پیش او حاضر است و آقای حاج شیخ اسدالله هم فوق العاده میل دارند نمایندگان آذربایجان با سرعت وقت در مجلس حاضر شوند و ما هم میتوانستیم این مسئله را تا فردا تمام کنیم دیگر دلیل ندارد بشعباتی که الان در حال انزال است رجوع کنیم بنا بر این مراجعه این مسئله بکمیسیون بهتر است تا اینکه به شعب رجوع شود بنده خیلی میل دارم نمایندگان آذربایجان زود تر بیایند که هم اوضاع آذربایجان اصلاح بشود و هم واقعاً ما بگوئیم که در دوره چهارم نمایندگان آذربایجان در مجلس حاضر شده اند لهذا خدمت آقایان عرض میکنم که برای خاطر جلب نمایندگان آذربایجان مراجعه بکمیسیون بهتر است زیرا تمام اسباب این کار در کمیسیون حاضر است و اگر آقایان عقیده دارند که نمایندگان آذربایجان زودتر حاضر شوند این مسئله را باید تصدیق کنند و اگر مثل آقای حاج شیخ اسدالله که ظاهر آملاند و باطناً میل ندارند خیر

نایب رئیس - فرمایش جنابعالی را بنده تکذیب میکنم نمایندگان محترم هر چه اظهار میکنند ظاهر آو باطناً یکی است. آقای آشتیانی (اجازه)

آقا میرزا هاشم آشتیانی - اینجا در موضوع علاقه مندی اظهاراتی میشود و بنده خیلی تعجب میکنم و تصور میکنم تمام نمایندگان علاقه مندی تام بورود نمایندگان آذربایجان داشته باشند و هیچ خوش ندارم چنین مذاکراتی در اطراف این مسئله بشود اما راجع بان قسمت از آقایان که میفرمایند مایلند در اسرع وقت نمایندگان آذربایجان وارد بشوند بنده در روی همان زمینه عرض میکنم که اگر بشعبات رجوع شود علی الاصول زودتر ممکن است رایورت آن به مجلس بیاید البته وقتی شش شعبه بیک امری رسیدگی کنند زودتر کار را انجام میدهند تا یک کمیسیون و کاملاً وسایل ورود نمایندگان زودتر و بهتر تهیه می شود و این مطلب هم سابقه دارد. انتخابات زنجان بدو شعبه رجوع شده بود یک قسمت بشعبه اول و یک قسمت بشعبه دوم و حال آنکه مرکز انتخاباتشان یکی بود و اما اینکه شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند لازم نیست نمایندگان اعتبار نامه داشته باشند و در مجلس این مسئله سابقه دارد بنده برای استحضار خاطر محترم نمایندگان ماده ۴ نظامنامه داخلی را قرائت میکنم که نوشته شده است نمایندگان باید بهر واضای انجمن شورای ملی انتخاب میشوند باید بهر واضای انجمن نظارت و حکومت محل اعتبارنامه در دست داشته تسلیم دفتر مجلس شورای ملی نمایند و اینکه ایشان فرمودند سابقه دارد آن سابقه متعلق بیک شخص محترمی است که خود نظار به مجلس ارجاع کرده اند و بنده تصور میکنم علی الاصول اگر بشعبه رجوع شود صحیح تر باشد.

نایب رئیس - آقای ملک الشراعه مخالفند

ملک الشراعه - بنده موافقم

نایب رئیس - بفرمائید

ملک الشراعه - بنده سه مستند تصور میکنم

که بایستی به خود کمیسیون مراجعه شود یکی همان است که آقایان فرمودند که تسریع در عمل باشد چون مدتی است که از افتتاح مجلس شورای ملی گذشته است و البته بایستی عده کثیری از نمایندگان تا بحال حاضر باشند مخصوصاً نمایندگان آذربایجان که هر چه زودتر وارد شوند بهتر است و اینکه گفته شد اگر بشعبات رجوع شود و از نقطه نظر تسریع عمل بهتر است گویا اشتباه فرموده اند زیرا تمام شعبات آنوقت ناچارند باین دوسه های مفصل مراجعه کنند و البته شش دقمه زحمت خواهد داشت ولی کمیسیون که کاملاً ملاحظه و دقت کرده است بر آن سهولت و روش باید بهتر و زودتر بتواند درباره اشخاص قضاوت کند پس مسئله مراجعه بشعب تسریع در عمل را اجرا نمیکند و از این جهت بخود کمیسیون واگذار شود بهتر است مسئله دیگر مسئله سابقه است در این مجلس تا بحال سه کمیسیون تحقیق انتخابات تشکیل شده است یکی برای دوسه انتخابات آقای نظام الدوله و دیگری برای رسیدگی بدوسه اعتبار نامه آقایان دست غیب و معتمد السلطنه و صدرائی و مقوم الملک یکی هم همین کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان کمیسیون ثانی که عرض کردم علاوه بر

رسیدگی بجزریان انتخابات بصلاحت تمام اشخاص هم رسیدگی کرده و سه رایورت به مجلس آمده و یک رایورت دیگر هم عنقریب به مجلس خواهد آمد و خود این سابقه دلیل کافی است برای اینکه این کمیسیون حق دارد تا آخر جریان انتخابات را دقت کند و بالاخر بصلاحت اشخاص رسیدگی کند و رایورت آن را به مجلس بیاورد و علاوه لفظ کمیسیون تحقیق هم یک لفظ مطلق است و کمیسیون که معین میشود برای این است که بنام جزئیات یک صورت انتخابیه رسیدگی کند و به مجلس رایورت بدهد و حتی بنده بکمیسیون محترم ا تراض دارم که چرا این حق را از خودشان سلب کرده اند که محتاج ببیشنهاد ثانوی بشوند کمیسیون حق خواهد داشت بجزئیات و بصلاحت اشخاص رسیدگی کند و به مجلس رایورت بدهد اما راجع باعتبارنامه بنده اعتبارنامه را یک سندی برای منتخبین نمیدانم اعتبارنامه وسیله تشخیص هویت اشخاص است اصل حقیقت جریان انتخابات و مستند حقیقی در انتخابات یک وکیل شکایات و اعتراضاتی است که در اطراف انتخابات اومیشود این است که در پارلمان یا شعبه یا کمیسیون این مسئله را تشخیص می دهد اعتبارنامه برای این است که آن شخص وکیل بیاید و بگوید من آن وکیل هستم که از فلان نقطه انتخاب شده و اعتبارنامه در حقیقت یک تذکره ایست برای او و چوقت یک سندی برای انتخابات ندارد و اگر یک وکیل هم اعتبارنامه اش گم شده باشد یا اعتبارنامه اش با مضای تمام اعضای انجمن نرسیده باشد و با بواسطه نظریات خصوصی اعتبار نامه باو ندادند باشند وقتی که شعبه یا کمیسیون رسیدگی کرد و اعتراض قانونی در اطراف او ندید آنوقت به مجلس رایورت می دهد و مجلس هم اورا قبول می کند چنانکه ملاحظه فرمودید در موضوع آقای مدرس مجلس همین مطلب را پذیرفت و در مسئله غفار و قشایر بیهیمن دلیل کمیسیون رأی داده است که آقایان رایورت او را ملاحظه خواهند فرمود .

نایب رئیس - آقایان مذاکرات را کافی می دانند

(گفتند کافی است)

نایب رئیس - بنابراین رأی می گیریم به این پیشنهاد که کمیسیون تحقیق انتخابات آذربایجان حق رسیدگی بصلاحت هر یک از منتخبین را داشته باشد که رسیدگی نموده و به مجلس رایورت بدهد .

آقایانی که با این ترتیب موافق هستند قیام نمایند .

(اغلب نمایندگان قیام نمودند)

نایب رئیس - اکثریت است اگر مخالفی نباشد یک مطلب دیگری هم هست جزء دستور است تکلیف او معین میشود و علاوه تنفس داده میشود و آن پیشنهاد دولت است راجع اعتبار نامه پنجاه هزار تومان که رایورتش از کمیسیون بودجه رسیده است اگر مخالفی نباشد جزو دستور شود . شاهزاده سلیمان میرزا .

(اجازه)

سلیمان میرزا - بنده چون از طرف وزیر مالیه کسی را نمی بینم یعنی نه خودشان و نه معاونشان اینجا حاضر نیستند بنا بر این اگر آقایان موافق باشند این مطلب بعد از تنفس مذاکره شود و در موقع تنفس یا بخوردشان یا بمعاونشان اطلاع داده شود تشریف بیاورند که اگر توضیحی لازم باشد بفرمایند بهتر است .

نایب رئیس - آقایان موافقت تنفس بدهیم (جمعی گفتند بلی)

در این موقع آقایان نمایندگان برای تنفس از مجلس خارج شده (پس از نیم ساعت مجدداً مجلس تشکیل گردید .

نایب رئیس - کمیسیون پنج نفری که مقرر شده بود در موقع تنفس انتخاب شود انتخاب شده است و نتیجه اش این است که مرض مجلس میرسد .

آقای ارباب کیخسرو آقای حاج نصیر السلطنه آقای صدرالاسلام آقای عماد السلطنه خراسانی آقای رکن الملک این پنج نفر انتخاب شده اند و خوب است هر چه زود تر جلسه خود را منعقد نمایند آقای ارباب کیخسرو .

(اجازه)

ارباب کیخسرو - بنده از این حسن ظن آقایان متشکرم ولی بواسطه کارهای زیادی که دارم نمی توانم برسم استعفا دارم دیگری را بجای بنده معین فرمایند .

محمد هاشم میرزا - یا آنکه آن روز وظیفه کمیسیون خوانده شد ولی برای اینکه سوء تفاهمی در خارج نشود خوب است دوماً مقرر فرمائید وظیفه کمیسیون را بخوانند .

نایب رئیس - وظیفه کمیسیون در پیشنهادی که شده است معین و ممکن است آقایان بان پیشنهاد رجوع فرمائید و اگر شبهه است رفع شود آقای آقا سید فاضل .

(اجازه)

آقا سید فاضل - بنده خواستم از آقای ارباب کیخسرو خواهش کنم که عضویت را قبول فرمایند و فوریت جلسات خود را تشکیل بدهند تا زودتر کشف قضیه شده و افتراضی که بنده زده شده معلوم شود

نایب رئیس - آقای کازرونی .

(اجازه)

آقای میرزا علی کازرونی - خوب بود وظیفه که از برای کمیسیون مقرر است قبلاً معین شود بنده تصور میکنم کمیسیون حق حاکمیت و قضاوت ندارد کمیسیون حق ندارد احضار به برای طرف بفرستد و یا اینکه دوسه های لازمه را طلبیده و با حضور متداین اقداماتی نمایند کمیسیون حق استماع شهود ندارد بنابراین تکلیف این کمیسیون چیست و تکلیف آقای آقا سید فاضل کدام است یک روزنامه یک نسبتی با آقای آقا سید فاضل داده و آقای آقا سید فاضل هم تردید نمودند و تکذیب فرمودند حالا اگر آقای آقا سید فاضل این مطلب را تکذیب میکنند باید از شخصی که این نسبت را بایشان داده است شکایت نمایند و

در محکمه صالحه تعقیب نمایند و محکمه هم تهمت زنده را احضار نموده و محاکمه خواهد کرد دیگر این چه ربطی با کمیسیون دارد و کدام یک از عملیات کمیسیون مربوط با این مسئله است .

نایب رئیس - نظریاتیکه در جلسه امروز بایستی بتصمیمی که در جلسات قبل اتخاذ شده عمل بشود لذا تکلیف بنده است که چند کلمه معروض دارم در موقعی که پیشنهاد شده بود یک کمیسیون پنج نفری تعیین شود هنوز اسمی از یک نماینده برده نشده بود و مطلب مجلس بود لذا در آن موقع شاید زیادت محل حاجت و ضرورت بود که از طرف خود مجلس قضیه تحقیق شود تا اینکه اولاً معین بشود که این نظریه متوجه کدام یک از نمایندگان است و ثانیاً برای تعیین صحت و سقم آن چه وسائلی باید اتخاذ شود پس از چندی از خود منبع انتشار این خبر اسم آن نماینده برده شد - البته باین واسطه یک قسمت از مقصود حاصل شده ولی یک قسمت دیگر از مقصود هنوز تعیین نشده است باید اعتراف نمود که تکلیف کمیسیون سهل تر شده است ولی همانطور که آقای کازرانی فرمودند این کمیسیون محکمه نیست و احضار به برای کسی نمی فرستد و اقامه شهود هم در آنجا نمیشود فقط این کمیسیون باید مطالعه نماید در اتخاذ وسائل لازمه در تعیین صحت و سقم قضیه - البته بقیه مطلب مربوط بطرفین خواهد بود که برای تثبیت صحت اقوال خود اقدامی که مقتضی میدانند بعمل آورند . پس اساس وظیفه کمیسیون معین است و گمان نمیکند مقتضی باشد که ما در مجلس زیادتر از این در این باب مذاکره کنیم . خود کمیسیون در این باب نظریات خود را معین میکند و به مجلس رایورت میدهد بنابراین اگر مجلس تصویب نماید امروز در در این باب مذاکرات را ختم نمائیم

(بعضی گفتند صحیح است)

نایب رئیس - قبل از تنفس رایورت کمیسیون بودجه راجع بدرخواست اعتبار پنجاه هزار تومان از طرف دولت تحت شور قرارداد شده بود نظر باینکه از طرف دولت نماینده در مجلس نبود شور در قضیه به بعد از تنفس موکول شود حالا آقای وزیر مالیه تشریف آورده اند و راجع باین مسئله مذاکره خواهیم کرد و بعد هم سؤالاتی که باید بشود مطرح خواهد شد آقای اقبال السلطان موافقت یا مخالف

اقبال السلطان - مخالفم

نایب رئیس - بفرمائید

اقبال السلطان - تا موقعی که بودجه مملکتی به مجلس نیامده مخارجی را که دولت میکند با کدام اجازه است که برای این پنجاه هزار تومان که مانده اندیم برای چه مخارجی است اجازه می خواهند خوب است با همان اختیاری که نسبت بسایر مخارج دارند و اضافه حقوقهایی که میدهند این پنجاه هزار تومان را هم خرج کنند تا بودجه به مجلس بیاید و البته بعد از آنکه بودجه به مجلس آمده در آخر آن یک قلم راجع بمخارجی که در بودجه پیش بینی نشده نوشته میشود و مبلغ آن هم بانظریه کمیسیون و مجلس معلوم خواهد شد

سپهام السلطان منشی کمیسیون - البته چنانکه در رایورت ملاحظه می فرمائید مخارج بردو قسم است یک مخارجی است که مطابق بودجه میشود و یک مخارج فوق العاده دیگری است که در بودجه پیش بینی نشده مخارجی که در بودجه منظور شده به همان ترتیب پرداخته میشود ولی اغلب اوقات یک مخارج فوق العاده برای دولت پیش می آید که در بودجه های سابق پیش بینی نشده البته لازم است از طرف مجلس اجازه پرداخت آن داده شود . اما راجع به بودجه ها که فرمودید چند روز است از طرف دولت بکمیسیون بودجه رسیده و کمیسیون نیز بانظریات دولت مشغول اصلاح آنها می باشد و بعد به مجلس رایورت داده میشود و البته پس از آنکه بودجه ها تقدیم مجلس شود تمام مخارجی که برای ادارات و وزارتخانه ها لازم است در آن بودجه منظور خواهد شد ولی تا موقعی که بودجه ها به مجلس نیامده مخارجی که برای دولت پیش می آید که فوق العاده و خارج از حدود بودجه هائی است که قبلاً نوشته شده باید بدولت اختیار بدهد که بمصرف آن مخارج فوق العاده برساند و بعد صورتش را به مجلس تقدیم نماید

نایب رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله مخالفند

حاج شیخ اسدالله - خیر موافقم

نایب رئیس - آقای اقبال السلطان (اجازه)

اقبال السلطان - این مخارجی را که آقای مغیر فرمودند مطابق بودجه پرداخته میشود بنده بکلی منکرم همین دوسه روزه مواج معاون کرمانشاهان را یکصد و پنجاه تومان یا دویست تومان اضافه کرده اند با کدام اجازه این اضافه را منظور داشته اند با همان اجازه ممکن است این مخارج فوق العاده را هم بکنند و بعد در ضمن بودجه به مجلس پیشنهاد کنند .

نایب رئیس - آقای حاج شیخ اسدالله (اجازه)

حاج شیخ اسدالله - آقای اقبال السلطان نظرشان عالی است می فرمایند دولت هر چه میخواهد خرج کند بنده این عقیده را ندارم پیشنهادی از طرف دولت شده و اعتباری خواسته است بر او اینکه ممکن است یک مخارجی برای دولت پیش بیاید که هر یک از آن مخارج محتاج بیک پیشنهاد مخصوص باشد البته آقایان نمایندگان تصدیق میکنند که لازم است دولت برای مخارج فوق العاده یک قدری اعتبار داشته باشد اگر بنا باشد برای هر خرج ضروری و فوری پیشنهاد مخصوصی به مجلس شود ممکن است بواسطه طول مدت خسارتی بدولت داده شود در صورتیکه خود مجلس تصدیق کند که آن مخارج در آن موقع لازم بوده و بایستی شده باشد مثلاً موقع زمستان است ممکن است یک بازنگری فوق العاده شود و یکی از سدهائی که در این راهها هست مورد مظاره واقع شود و اگر دولت بخواهد یک پیشنهاد مخصوص بکنند

و اعتباری برای جلوگیری از آن خرابی بخواهد ممکن است بواسطه طول مدت تصویب مجلس موعدش منقضی شود و خسارت کلی متوجه شود همینطور سایر مخارج فوق العاده که برای دولت لازم می شود مثلاً یک تقاضای افتد که دولت مجبور میشود مأمورین مخصوص اطراف اعزام دارد برای تفتیحات عملیاتی که اگر در روز یا در روز بتأخیر افتد موقع میگذرد علاوه تصویب یک اعتباری لازم خرج کردن آن اعتبار نیست هیئت دولت پیشنهاد کرده است که مبلغی اعتبار داده شود که در مواقع فوری و ضروری و مواقعی که ممکن است بواسطه گذشتن وقت خساراتی متوجه دولت بشود هیئت وزراء آن را تصویب نمایند و به صرف برسانند و پس از اینکه مجلس این اعتبار را تصویب کرد بوزارت مالیه میگوید که صورت پرداخت آن مخارج را به مجلس بیاورد تا مجلس هم نظارت نماید که این اعتبار به مصرف مخارج بیهوده نرسیده باشد البته آقایان تصدیق می نمایند که دولت باید کم یا بیش اعتباری داشته باشد و در موقعی که بودجه از تصویب مجلس میگذرد در ضمن بودجه ها این اعتبارات منظور خواهد شد ولی مادامی که بودجه ها نگذشته و مطابق بودجه های قبل رفتار میشود البته مخارج فوری برای دولت پیش می آید که سابقاً در نبودن مجلس خود دولت راجع به آنها تصویب نامه صادر میشوند ولی امروز که مجلس هست دولت نمی تواند چنین تصویب نامه صادر نماید اگر مخارجی می کند بایستی با اجازه مجلس باشد و اعتبار آن از طرف مجلس بدولت داده شده باشد بنابراین این عقیده بنده این است که این اعتبار را بایستی مجلس تصویب نماید .

نایب رئیس - آقای آقا سید یعقوب مخالف

آقا سید یعقوب - بنده با رایورت کمیسیون موافقم .

ارباب کیخسرو - موافقم .

نایب رئیس - شاهزاده سلیمان میرزا موافقت

نایب رئیس - بفرمائید

سلیمان میرزا - البته آقایان فراموش نفرموده اند که هیئت دولت در بدو امر دو پیشنهاد نموده بود یکی پیشنهاد راجع به سیزده هزار تومان اعتبار برای مخارج بنائی عمارات دولتی ایالات و ولایات که فعلاً مطابق رایورت کمیسیون خود دولت آنرا مسترد داشته است خیلی مرحمت فرمودند دیگری راجع به پنجاه هزار تومان اعتبار برای مخارج فوق العاده از این مسئله بنده خیلی خوشوقت شدم زیرا دولت تصور میکند که در صندوق خود پنجاه هزار تومان موجود دارد اگر دولت در صندوق و خزانه خودش چنین پولی موجود دارد که بعضی تصویب این اعتبار پنجاه هزار تومان برای مخارج فوری بدهد بسیار مایه امیدواری

بنده است بنده پرداخت حقوق معلمین را خیلی فوری تر از گاه گل مالی پشت بام می دانم بنده از این فوری تر چیزی را تصور نمی کنم .

مملکتی که يك معلم بایست سه تومان حقوق با کمال فقر و فلاکت باید اطفال بدبخت این مملکت را درس بدهد و امروز تمام مدارس دولتی برای عقب افتادن حقوق تعطیل کرده اند و باید سرمان را از زخماختن پائین بیندازیم مخارج فوری لازم ندارد .

معلمی که بایست سه تومان حقوق آن هم شش ماه پرداخت آن عقب افتاده باشد و در این سرمای زمستان با کمال سختی و فلاکت بایستی ببرد و تصدیرش این است که تحصیل کرده است چه مخارجی از این فوری تر است کدام مطلب در دنیا از معارف مهمتر است .

در این موقع دولت از سد فرضی که خراب خواهد شد با اعزام مأمور فوق العاده صحبت می کند در صورتی که بنده هم وقت می شنوم دولت پول ندارد پس فایده تصویب این اعتبار در صورتیکه دولت یکشاهی در خزانه ندارد چیست اگر حقیقه پول دارند چرا به معلمین نمی دهند کدام مخارجی است فوری تر از مخارج تحصیل اطفال این مملکت .

بنده این مطلب را درست نمی فهم البته با فرمایش آقای حاج شیخ اسدالله کاملاً موافقم دولت بایستی اعتبار داشته باشد ایشان فرمودند قدری اعتبار داشته باشد بنده عرض می کنم اعتبار دولت بایستی خیلی زیاد باشد . من می گویم دولت چرا پیشنهاد سیزده هزار تومان را مسترد داشت این سیزده هزار تومان را اگر بی دقت پیشنهاد نموده بودند پس کلیه پیشنهادات ایشان اعتبار نخواهد داشت .

چرا اول در پیشنهاد خودشان دقت نمی کنند ، پول مملکت جان و نتیجه زحمات اهالی است . عرق و خون اهالی این مملکت است با این ترتیب و سرسری نمی توان در موضوع مالیه مملکت پیشنهادات غیر دقیقا نه نمود .

اولین وظیفه نمایندگان نظارت در مالیه مملکت و بیت المال مسلمین است این پیشنهاد سیزده هزار تومان که با این فوریت قبل از تصویب بودجه بمجلس آوردند چرا پس گرفتند بچه دلیل پس معلوم میشود بی مطالعه پیشنهاد نموده بودند باید تا آخرین قدم از پیشنهاد خودشان دفاع کنند . چه طور بی مطالعه میشود پیشنهادی نمود؟ ممکن است پس از مدتی یک مقدار از این پیشنهاد هزار تومان را مسترد دارند حالا در این پیشنهاد مطالعه کرده اند یا نکرده اند من نمی دانم در هر صورت مجلس هزار تومان اعتبار میبدهد . اگر مخارج فوری است و پول هم موجود است هزار مرتبه تکرار می کنم اول معلمین آخر معلمین اگر پول نیست قیام و قعود با ورقه کبود سفید هیچ اثر و فایده نخواهد داشت . اگر پول داریم باز هم میگویم معلمین بدهید بدبخت مملکتی که بعد از همه تحصیلات در یک مملکتی که امتیاز فضلی وجود ندارد و توصیه و توسط قائم مقام

امتیاز فضلی است قیمتش بیست و سه تومان باشد تحصیلات يك شخصی که مقام معلمی و بزرگترین مقامات را احراز میشود در این مملکت ۲۳ تومان ارزش دارد و این بحال همان مبلغ جزئی شش ماه بشش ماه عقب میافتد و با بست ترین ترتیبات باید زندگانی نماید و ما باسم اینکه پول نداریم معارف خود را باید باین فلاکت و افتضاح به بینیم این مسئله یکسال مملکت را عقب انداخت زیرا شما اطلاع میدهم شاگردان امساله دوره ابتدائی دیگر نخواهند توانست در موقع امتحان از عهده بر آیند .

امسال تمام مدارس ما بیه مصرف مانده . امروز تمام زحمات اطفال بهدر رفته کدام مخارج فوری ؟ مخارج فوری را تا حقوق معلمین مملکت داده نشود تصویب نخواهم کرد و مضائقم و اینکه قبلاً عرض کردم خوب است در موقع شور در این راپورت آقای وزیر مالیه تشریف داشته باشند برای این بود که عرض کنم آقای وزیر مالیه اگر پول دارید اول حقوق معلمین را بدهید که با بیست و سه تومان حقوق در این سرمایه واروند متخصن بشوند کشور و مدارس را تعطیل کنند و این اقتضاحات از برای ما تولید شود . يك دولتی که بیست و سه تومان حقوق يك معلمی را نمی تواند برساند چه مخارج فوری دارد ؟ اگر پول ندارید چه فایده دارد که در صورت ظاهر ما رای بدیم و پنجاه هزار تومان برای مخارج فوری بسولت اعتبار بدیم و هیئت وزراء هم تصویب نامه صادر کنند که فلان مبلغ بفلان مفتش بدهید اگر پول نیست آن مفتش هم نخواهد رفت و آن کار فوری هم صورت نخواهد گرفت و اگر پول هست هزار بار میگویم معلم . معلم . معلم مملکتی که به معارفش اهمیت داده نشود مثل مملکت ما میشود و ترقی نخواهد کرد . ما اگر می خواهیم ترقی کنیم باید معارفمان را ترقی داده و اهمیت بدیم نه اینکه بنشینیم بگوئیم چه اهمیت دارد يك معلمی ببرد اگر اینطور است بنده هم میگویم چه اهمیت دارد يك مفتش به فلانجا برود یا نرود بنده تصور می کنم هیچ اعتباری نباید رای داد و بنده هم رای نمی دهم برای اینکه اول باید حقوق معلمین را داد و هیچ چیز مهمتر از این نیست .

وزیر مالیه - بنده خیلی متأسف هستم که نماینده محترم پرداخت مخارج را با تصویب مخارج فرق نداده اند اعتباریکه دولت خواسته است مربوط بتصویب مخارج است . باید دانست برای چه دولت این اعتبار را خواسته است . اگر مقصود دولت از دست دادن صلاح و صرفه مملکت بوده این اعتبار را نمیخواست . این اعتبار برای این است که برای مخارج فوری و ضروری که هر روز برای مملکت پیش میآید تا گذشتن بودجه به معنی داشته باشد و یقیناً کرد دولت خودش برای مخارج فوق العاده بدون تصویب مجلس اعتباری تصویب می کرد شاید بر مبلغ مخارج افزوده میشد شخص بنده نظر بمسئولیت خود لازم دیدم که يك پیشنهادی بمجلس بشود و اعتباری خواسته شود و اگر این اعتبار تصویب شود مطابق تصویب نامه هائی که صادر می شود پرداخت خواهد شد و در آخر

هر هفته صورت حوالجات آن در صورتی که پرداخته بشود . مجلس شورای ملی تقدیم خواهد شد تا معلوم شود که درازای این اعتبار فلان مقدار تصویب نامه صادر شده است . و اما اینکه فرمودند اگر پول هست چرا معلمین داده نمیشود و اگر نیست چرا دولت تقاضای اعتبار نموده اول تکرار می کنم که بایستی تشخیص بین پرداخت و تصویب مخارج را داد . اگر يك مخارجی تصویب شده لازم نیست که حتماً آن مخارج بشود بلکه برای این است که هر وقت بودجه یا يك اعتباری تصویب میشود در مدت دوازده ماه هر وقت پول رسید دولت این مخارج را بپردازد و اگر پول نرسید بحال خود بدون اینکه ضرری از آن برده باشد باقی خواهد ماند و دیگر اینکه اگر تصور کنید وزارت مالیه بایست دولت در باب هر امری با معلمین کوتاهی کرده اند و نخواسته اند پول بآنها بدهند اینطور نیست نظریه دولت غیر از این است حقیقه اوضاع معلمین اسف انگیز است و همانطور که فرمودید حال يك معلمی که دوازده تومان بایست سه تومان بایست و پنج تومان حقوق دارد و مدتی است این حقوق جزئی هم باو نرسیده بسیار رقت انگیز است ولی اگر وجهی تا بحال بآنها داده نشده برای نبودن پول است و اینکه میگویند حالا که پول نیست چرا این اعتبار خواسته میشود عرض میکنم این اعتبار برای ولایات است و برای این است که اگر در ولایات مخارج فوری و ضروری مثلا تعمیر اراک و همارات دولتی پیدا شود دولت مجبور باشد فوری آنها را تصویب نماید اعتبار داشته باشد و محتاج نباشد باینکه هر روز يك پیشنهاد جدیدی صادر نماید بنا بر این تصویب اعتبار برای مرکز نیست برای این نیست که حتماً مطابق این اعتبار مخارجی بشود . بهر اندازه مطابق تصویب نامه هائی که صادر میشود از این اعتبار و جوهری پرداخته شد در آخر هر هفته یا در آخر هر ماه دولت صورت آنرا بمجلس میفرستد تا مجلس هم ملاحظه نماید و البته تا زمانیکه بودجه نگذشته است این اعتبار به صرف میرسد و موقعیکه بودجه از مجلس گذشت هر قدر از این اعتبار باقی مانده باشد تصویب نامه راجع بمخارج آن صادر نشده باشد البته بقیایه و لغو خواهد شد

نایب رئیس - آقای دولت آبادی موافقیه یا مخالف ؟
حاج میرزا علی محمد دولت آبادی - بطور اطلاق وبدون شرط مخالف
نایب رئیس - فرمائید
حاج میرزا علی محمد - سابق بر این يك اعتباراتی بوزارتخانهها بر حسب تصویب هیئت وزراء داده شده است اگر چنانچه آن اعتبارها لغو باشد فقط هیئت دولت يك پنجاه هزار تومان اعتبار بخواهند بنده موافقم و اگر آن اعتبارها باقی باشد و علاوه بر آن این اعتبار هم خواسته شود مخالفم
وزیر مالیه - اعتباراتیکه میفرمایند سابق داده شده معلوم نیست . چه وقت را میفرمایند زیرا در این مملکت چندین فقره بودجه هست که بعد از مجلس سوم تصویب شده و در آن بودجهها مخارج فوق العاده پیش بینی نشده است فقط اعتبار سوخت و ملبوس و غیره به

وزارتخانهها داده شده و معلمهای معین در بودجه برای آن اعتبارات پیش بینی شده است این اعتباریکه خواسته شده برای مخارج فوری و ضروری دولت است فرض کنید دیروز تلگرافی از نماینده ایران در مجمع اتفاق ملل رسیده که فلان قدر از ابا سهمی دولت ایران طلبکار است و مطالبه مینماید اگر تأدیه نشود حیثیات دولت تضییع خواهد شد . حالا ملاحظه بفرمائید این خرج فوق العاده در کدام بودجه پیش بینی شده اگر دولت بخواهد این اعتبارات را هر روز بمجلس بیاورد تا تصویب نماید يك مدتی طول خواهد کشید و شاید بسبب خسارت خواهد شد ولی اگر مجلس این پنجاه هزار تومان را تصویب نماید اگر پول در صندوق موجود باشد دولت مخارج لازمه را به مصرف خواهد رسانید و اما اینکه شاهزاده سلیمان میرزا فرمودند چرا اول ۱۳۰۰۰ تومان پیشنهاد نمودید و دوباره مسترد داشتید عرض میکنم آن ۱۳ هزار تومان از طرف آقای رئیس الوزرا پیشنهاد شده بود که بنده ایشان گفتم این مقدار کافی نیست فقط این مبلغ برای مخارج بنائی است و برای سایر مخارج اعتباری باقی نخواهد ماند این بود که آن پیشنهاد مسترد شد و پنجاه هزار تومان يك قسم اعتبار خواسته شد تا پس از صدور تصویب نامه هر هفته صورت کلیه تصویب نامه های صادره تقدیم مجلس گردد تا در تحت تفتیش خود مجلس شورای ملی به مصرف لازمه برسد

نایب رئیس - آقای معده شام میرزا موافقیه یا مخالف ؟
محمد هاشم میرزا - موافقم
نایب رئیس - آقای مستشار السلطنه موافقیه یا مخالف ؟
مستشار السلطنه - بنده با راپورت کیهیون بودجه موافقم
نایب رئیس - آقای اقبال السلطان (اجازه)

اقبال السلطان - آقای حاج شیخ اسدالله تصور فرمودند که بنده میل دارم دولت بدون اطلاع و تصویب مجلس هر کار که میل دارد بکنند خیر . البته بنده تصدیق دارم که باید در مملکت تمام مخارج بتصویب مجلس باشد ولی چون هنوز بودجه تصویب نشده است و دولت هم برای مخارجیکه میکند اجازه از مجلس نگواسته است فقط این فقره پنجاه هزار تومان را بقصد مخارج فوری از مجلس اعتبار میخواهد و بمدت مواقع فوری را از قبیل گاه گل مالی این بنده دولتی و اعزام مأمورین فوق العاده با طرف و ایجاد سد برای جلو گیری از طغیان آب وغیره ذکر میکند وقتی درست ملاحظه نمایم اینها هیچکدام فوری نیست اینها مخارجی نیست که اگر پنج یا شش روز بتعویق بیفتد اسباب خسارت شود ممکن است هر يك از این مخارج را در مواقع خود بقید فوریت پیشنهاد مجلس بکنند و مجلس هم تصویب خواهد کرد ، خلاصه عقیده بنده این است مادام که بودجه بمجلس پیشنهاد نشده و مخارجی که باید پیش بینی شود در آنجا قید نشود بایستی این پیشنهادات را تصویب نمود

نایب رئیس - آقای آقا سید یعقوب (اجازه)

آقا سید یعقوب - يك قسمت از عرایض بنده را آقای وزیر مالیه در موقع جواب آقایان بیان نمودند ولی بنده راجع بمطلبی که آقای اقبال السلطان فرمودند میخواهم عرایض بکنم ایشان میفرمایند در روزنامه دیدم که یکصد و پنجاه تومان بر حقوق معاون حکومت کرمانشاه اضافه کرده اند . ما باید خیلی اظهار رضایت و خوشنودی کنیم که وزارت مالیه اگر یکشاهی هم میخواهد خرج کند با اطلاع مجلس میرساند و از مجلس اجازه میخواهد يك دولتی که محل اعتماد ما است و در مجلس رای اعتماد نسبت با داده شده است برای دولت ایران باین اهمیت که درخواست پنجاه هزار تومان اعتبار میکند نه در خواسته خرج و میگوید هفته به هفته صورت مخارج فوری را که نموده است بمجلس خواهد آورد تا تفتیش شود ما چگونه میتوانیم آن اعتبار را تصویب نکنیم در صورتیکه هم مجلس نظارت در اعمال دولت دارد و هم اظهار اعتماد بدولت و وزیر مالیه نموده است مگر نظر تان نیست که در دوره های سابق هر کابینه که تشکیل میشد باسم مخارج سری اعتبار میخواستند این هیئت دولت نمیگوید مخارج سری میخواهم بکشیم و میگوید مخارج علنی داریم و میگوید صورت آن مخارج را هم در آخر هر هفته تقدیم مجلس خواهد نمود و ما راجع بعقود معلمین بنده هم کاملاً با شاهزاده سلیمان میرزا موافق هستم و باید هر وقت و از هر جا که وزارت مالیه پول تهیه کرد بگیریم و معلمین بدهیم

نایب رئیس - شاهزاده سلیمان میرزا (اجازه نطق)
سلیمان میرزا - اگر آقای وزیر مالیه متأسف بودند بنده هم متأسفم و هم متعجب که با وجود فریادهای باین بلندی که هر چه در فم داشتیم زدیم آقای وزیر عرایض بنده را نشنیدند .

بلی آقای وزیر مالیه بنده سه دوره در مجلس وکیل بوده ام بی سواد هم نیستم فرق بین مخارج و اعتبار را هم میدانم همینطور که فرق بین ماده واحده و اجرائیات آنرا هم خوب میدانم و خوب میدانم که این صحبتها در تحت چه مسائلی میگردد اما خوب است حضرتعالی هم بیشتر بر عرایض بنده دقت بفرمائید میفرمائید مخارج فوری است .
نفی و اثبات در آن واحد ممکن نیست اگر فوری است باید در مقابل این مخارج پول داشته باشیم تا در تأخیر تصویب آن ضرری بمملکت متوجه نشود آیا همبقتدر که در عالم خیال مارای دادیم و شمام صاحب اعتبار پنجاه هزار تومان شدید کفایت میکند ؟ و از ضررهای کلی جلو گیری میشود بلی در صورت ظاهر تصویب مجلس لازم است اما در موقع عمل پول لازم است برای دادن ما کاهگل مالی پشت بامها نخواهد شد جلوسد گرفته نخواهد شد .
اینکه میفرمائید تصویب بکنید تا اگر پول رسید بمصارف خودش برسد باز تکرار میکنم معارف معلم اگر این اعتبار را میخواهد که کتابخانه ترتیب بدهید و یا اینکه آقایان و کلاه بگویند ما بدولت اعتبار دادیم بنده رای نخواهم داد .

امروز امنیت مملکت و امنیت تهران متزلزل است مملکتی که حقوق آژانهایش را نهد مملکتی که از بی پولی مدرسه آژانهاش تعطیل بشود مملکتی که معارفش باین خرابی باشد کاهگل مالی نخواهد . کاهگی مالی آهم در فصل زمستان ؟؟ یا المعجب معلوم میشود که آقای وزیر مالیه منزل خودشان را هم هنوز کاهگل مالی ننموده اند ؟ آیا در فصل زمستان موقع یخ بنندان میشود کاهگل مالی کرد ؟ مگر اینکه بخواهیم سر مطلب را کاهگل مالی کنیم حالا موقع سد بستن نیست در ماه دوم تابستان باید سد بست مخارج سری که آقای آقا سید یعقوب فرمودند خارج از این اعتبار است .

با آن مخارج سری که در کابینه های سابق تصویب میشد من بکلی مخالفم .
با مخارج سری که هر قسم دسته بندی بآن می کردند هر وقت بمجلس بیاید مخالفم . بلی مملکتهاى دیگر هم مخارج سری دارند ولی همه آقایان مصارف آن مخارج سری را که در ایام فقرت میشد بخوبی می دانند چه بوده .

با آن مخارج سری که شاید محل دخل بعضی از رئیس الوزراها بود بکلی مخالفم این مخارج فوری که آقای وزیر مالیه پیشنهاد نموده اند چیزهاى است معین بنده از اول می خوانم ملاحظه کنید که آن مخارج فوری که از معارف و نظیبه مهمتر است چه چیزها می باشد درست دقت بفرمائید تا معلوم شود که آقای وزیر عرایض بنده را کاملاً متوجه نشده اند یا دقت نفرمودند این مخارج که اسماً فوری است و رسماً پول ندارند آیا از معارف و نظیبه فوری تر است در پیشنهاد مرقوم فرمودند از قبیل تعمیر و کاهگل مالی ابنیه دولتی و مخارج اعزام مأمورین فوق العاده با طرف و ایجاد سد و غیره

آیا دولت میخواهد در فصل زمستان برای ما سد بیند خیر شما جلو ترقی مملکت سد می بندید بجای اینکه پول بمصارف معلم بدهید يك سال وقت اطفال عزیز ما را تلف می کنید و تحصیلات آنها را عقب انداخته و اوقات گرامی آنها را بهدر می دهید که در آخر سال موقع امتحان هیچ ندانند باین حال تازه می خواهند سد ایجاد کنند بسیار خوب ماطر فدا ترقی زراعت و فلاحت مملکت هستیم اما ملاحظه بفرمائید ایجاد سد برای جلو گیری از خرابی املاک خالصه و املاک اربابی است بلکه چون ارباب خیلی کم پول دارد دولت بقدرت باید پول تهیه کرده و بدهد که املاک ارباب خراب نشود بنده هم با ترقی زراعت و ترمیم املاک خالصه و اربابی موافقم ولی می گویم باز هم می گویم اول معلمین بدبخت بنده نمی دانستم و از فراری که حالا خود آقای وزیر مالیه فرمودند معلوم میشود معلم دوازده تومانی هم هست که حقوقش از يك نفر فراش هم در این مملکت کمتر است اگر دولت تحصیل پولی کرده است منتهی ظلم است که به معلم بدبخت بیچاره دوازده تومانی که بانهایت صبرت و یریشانی زندگانی میکند نهد و شش ماه شش ماه حقوق او را عقب میاندازد آنوقت بیاید ملك آقای ارباب را سد بیند بنده که کاملاً با این ترتیب مخالفم

ارباب خودش پول دارد سد برای خودش می بندد دولت اگر پولی دارد مقتضی است آژانها که هر ساعت امنیت شهر ممکن است متزلزل شود و بمعلمین بدبخت بدهد شما که مبرمائیید پول ندارید خوب از جنابالی می پرسیم که آیا با این رأی ماجلوی خسارت گرفته میشود و یاسد ایجاد خواهد شد و یا بالاخره بامها از تعرض باران و برف محفوظ خواهد ماند یا نه فلان ارباب مالیات ده که در موقع مالیات دادن هم مالیات نمیدهد آباد می شود؟ باز هم بنده عرض میکنم نفی و اثبات در آن واحد ممکن نیست راستی اگر پول دارید که می خواهید این مخارج را بفرمائید معارف و آژانهای مملکتی از هر چیز مقدم است و بدو باید به آنها تادیب شود والا صریحاً عرض می کنم بنده مخالف بوده و این لایحه را رد خواهم کرد و باز آشکارا می گویم دولتی که نمیتواند معارف خود را اداره کند دولتی که بواسطه فقدان وجه آژانهای شهری رانمی تواند جلوگیری از تعطیل نمایند دولتی که خرج اداراتش بواسطه بی پولی فلج و در کار سقوط است نمی خواهد ایجاد سد کند سدهم نداشته باشد بهتر است بگذارد عمارت دولتی هم خراب شود زیرا آنجا که باید تا بحال خراب شده دیگر با کمال مالی حالا نمیشود جلو او را گرفت بنده نسبت بسهم خود این خسارت را زیر بار میروم ولی باین وضعیت حاضر نیستم که مدت یکسال اطفال عزیز مملکت ما تحصیلشان عقب بیافتد یا خدای نکرده آژانها که مأمور حفظ و حراست شهر هستند تعطیل کرده امنیت عمومی شهر طهران متزلزل و تهدید شود باز عرض میکنم بنده فرق بین اعتبار و خرج را میدانم و خوب هم میدانم اما اینکه فرمودید دولت معلمین را از نظر معو و فراموش نکرده و در موقع امکان بآنها مساعدت خواهد کرد بنده از طرف آنها خیلی متشکر هستم و عرض میکنم که حقیقتاً دولت خیلی لطف و مرحمت فرموده که آنها را فراموش نکرده است اما باید دانست که نتیجه این لطف برای آنها چیست آیا برای آنها زندگانی میشود یا اوقات گرمی اطفال ما که تضییع شده هودت خواهد کرد مگر عرض کرده حال هم با تمام قوا تکرار میکنم که نفی و اثبات معنی ندارد اگر دلخوش و خورسند هستید که یک پیشنهادی فرمودند و ما هم در مجلس بآن رأی میدهم تا به به ببیند چه خواهد شد حالا بیاید بزرگوار می فرمائید و از یک چنین پیشنهاد بی اثری لطفاً صرف نظر بفرمائید و قدری تأمل فرمائید تا پول موجود بود و بدوچه ها هم بمجلس بیاید آنوقت رأی میدهم و اگر حقیقتاً محل دارید و بعد از تصویب این پیشنهاد پول خواهید داشت هر قدر ولو یک تومان هم اگر دارید بدهید بمعلمین و آژان بدبخت و قدری بیشتر با بنام معارف بدبخت توجه فرمائید و نگذارید یک مدرسه تعطیل شود یا امنیت عمومی متزلزل گردد

یک فرمایش فریب دیگر هم شنیدم فرمودند آقای رئیس الوزرا سیزده هزار تومان پیشنهاد کردند و من که وزیر مالیه بودم در آنوقت مطلع نبودم و پس از استعلام پنجاه هزار تومان پیشنهاد کردم مگر وزیر

سولیداریه ندارند مگر مسؤولیت مشترک و تعاون فکری ندارند مگر وزرا با اتفاق یکدیگر پیشنهاد میکنند حقیقتاً در این دوره چهارم فرمایشات فریبی شنیده می شود بنده تعجب می کنم چطور آقای رئیس الوزرا سیزده هزار تومان پیشنهادی فرمائید در صورتیکه آقای وزیر مالیه اطلاع ندارند و اگر اطلاع دارند چرا همانوقت که ایشان این پیشنهاد را فرمودند یاد آوری فرمودند که این مبلغ کم است اگر هم در آن موقع تشریف نداشتید یا اطلاع نداشتید چگونه حالا این فرمایش را میفرمائید مثل بعضی فرمایشات دیگر مثلا یک روز از ارزاق سؤال میشود آقای وزیر مالیه نمی فرمائید (ارزاق در تحت ریاست عالی آقای رئیس الوزرا است) یعنی چه؟ این فرمایش جواب وکیل و نان مردم نمیشود و از اینکه ارزاق در تحت ریاست آقای رئیس الوزرا است مردم راحت میشوند معلوم میشود اساساً آقایان وزیر در این دوره مسؤولیت مشترک ندارند یکروز دیگر میفرمائید آقای رئیس الوزرا سیزده هزار تومان پیشنهاد فرمودند چون من مطلع شدم ۵۰۰۰۰ تومان درخواست و پیشنهاد کردم مگر آقای رئیس الوزرا بدون اطلاع و مطالعه جنابالی آن لایحه را پیشنهاد فرمودند آقای وزیر مالیه جنابالی که شخص قانونی هستید از این فرمایشات نفرمائید زیرا اولاً بر خلاف اصول قانونی است و بعلاوه این فرمایش مسؤولیت مشترک همارا بر هم میزند وقتی که رئیس الوزرا یک پیشنهادی میکند البته باید بانظر وزیر مالیه بوده وزیر مالیه هم در آن دخالت و شرکت داشته باشد و آنرا کاملاً مطالعه و مذاقه کرده باشد وزیر باید با هم کار کرده که اگر نواقص فکری و توحید مساهی نداشته باشند باید استعفا بدهند و از هم جدا شوند از اینجهت است که بنده آقای رئیس الوزرا را هم رئیس الوزرا و هم وزیر مالیه میدانم و هر چه را که معظمله پیشنهاد فرمائید مثل این است که خودسار فرموده باشید و تفاوتی ندارد زیرا بطوریکه عرض کردم آقایان وزراء مسئول اعمال یکدیگر بوده و با توافق نظر و تعاطی افکار همدیگر باید کار کنند حالا خواهید فرمود این وکیل چقدر حرف و رواج است و چقدر طرفدار معارف است اگر چه یقین دارم فرمایش اخیراً نخواهد فرمود زیرا تمام آقایان و حتی خود جنابالی هم مثل بنده طرفدار و علاقمند بمعارف و توسعه علوم می باشید چون وزیر همیشه حق دارد حرف خودش را بزند ولی وکیل باید بطور مخالف و موافق یکی بعد از دیگری حرف بزند از اینجهت ممکن است ایشان هر چه بخواهند بفرمایند و نوبت به بنده نرسد که جواب عرض کنم لذا در خانه تکراراً عرض میکنم که صاف و ساده حقیقتاً بفرمائید اگر پول دارید اهم ازم مرکز ولایات هر قدر ولو یکشاهی هم باشد بمعلم و آژان بدهید و اگر هم واقفاً ندارید این ورق پارها کمال مالی و ایجاد سد نمیکند و جلو باران را هم نخواهد گرفت و بجنابعالی توصیه میکنم که بصورت ظاهر نیردازید بلی آقایان و کلاه و کتایت مجلس همانطور که پوزراه اطمینان دارند و رأی اعتماد

هم بکابینه حاضر داده اند یقین دارم این اعتبار پنجاه هزار تومان را هم تصویب خواهند نمود ولی بنده از روز اول نه اظهار اعتماد کرده ام نه به پروگرام هیئت وزراء رأی داده ام امروز هم باین لایحه پنجاه هزار تومان مخالف بوده و رأی نخواهم داد و حالا ملتفت خواهید شد بطوریکه آنروز در موقع خود عرض کردم مالیه ما با آن ماده واحد بهیچوجه اصلاح نشده و بهبودی در اوضاع مالیه این مملکت حاصل نخواهد شد امروز هم باین لایحه مخالف بوده زیرا یقین دارم که هیچ سدی در زمستان بسته نخواهد شد و هیچ کاهگل مالی در این موقع صورت نخواهد گرفت و هیچ مأموری حرکت نخواهد کرد حال منوط بر آن اکثریت مجلس است و البته هر چه اکثریت رأی دهد قاطع خواهد بود اما همانطور که اکثریت مجلس رأی خود را می دهد اقلیت هم حرف خود را میزند و چنانچه روزنامه ایران در باب ماده واحد نوشته بود (ما و آتیه) حالاهم بنده عرض میکنم این ما و این آتیه حالاهم پول را به آژان و معلم ندهید و بکاهگل مالی وسد صرف کنید عاقبت خواهیم دید !!! من وظیفه خود را گفتن حالا این ما و این آتیه و این اکثریت مجلس

وزیر مالیه - بنده تصور نمیکنم در این موقع بی پولی و در این موقعی که خزانه دولت بکلی تهی و پولی در آن نیست آقایان نمایندگان برای خود موقع استفاده قرار دهند اولاً باید دانست که دولت در موقع بی پولی بیشتر استفاده میکند زیرا تا وقتیکه پول باشد کمتر کسی بخيال تقلیل بودجه و مخارج افتاده و یا از بعضی مخارج صرف نظر مینماید اما اگر پول نباشد همه در فکر تقلیل مخارج هستند و برای دولت سهلت خواهد شد ولی باز جای تعجب و تأسف است که نماینده محترم فرق بین تصویب و پرداخت مخارج را از هم نداده و پرداخت و اعتبار رایگی فرض کرده اند اگر امروز بودجه تصویب یا اعتباری از مجلس بگذرد برای این نیست که امروزه آن بودجه یا اعتبار بصرف برسد بلکه برای این است که مجلس امروزه برای مخارج فوری آنرا تصویب می کنند تا در موقع داشتن پول پرداخت شود مثلا امروز بودجه مملکتی بالغ بر بیست میلیون است پس در موقع تصویب آن باید بگوئید این پول کجا است که شما میخواهید بودجه آنرا از مجلس بگذرانید و اول بیاید پول را بمانشان بدهید بعد پیشنهاد کنید و تا بیست میلیون پول را بمانشان ندهید نباید بودجه تصویب شود

بنده عرض می کنم اینطور نیست و شاهزاده اشتباه فرموده اند اعتباری که دولت میخواهد برای یک مخارج فوری و فوری است

سلیمان میرزا معنی فوری را نفهمیدم

وزیر مالیه - معنی فوری این است که تا گذشتن بودجه کل مملکت یک مخارج فوری و لازمی برای دولت پیش می آید و مسئله هم صوری است که دولت نمی تواند صبر کند تا بودجه از مجلس بگذرد این است که پیشنهاد کرده تصویب آنرا از مجلس شورای

دوره چهارم

روزنامه رسمی کشور شاهنشاهی

ملی میخواهد زیر امکان است تصویب بودجه ها چهار یا پنجاهم طول بکشند و این پیشنهاد برای اینست که هر دقیقه دولت مجبور نشود برای خرج فوری اجازه از مجلس تحصیل کند و ممکن است تا اینکار را نکنند اسباب تضییع و خسارت شود این بود که این لایحه پیشنهاد شده که هر وقت مخارجی پیش بیاید از آن وجه اعتبار بصرف رساند تا بودجهها بگذرد و در آخر هر هفته یا ده روز به روز نتیجه را به مجلس اطلاع بدهد

اماراجع باینکه فرمودند در زمستان کسی سد نمی بندد این مسئله راجع بسد خوار است که از آنجا نوشته بودند اگر این سد بسته نشود سیل املاک خوار را خراب و ویران خواهد کرد و باید رولت تصویب کند که سد منور بسته شود زیرا اگر بسته نشود یک خسارت فوق العاده مهمی بآن صناعات خواهد رسید و امروزه موقع تعمیر و ایجاد آن سد هنوز نگذشته و وقت باقی است که این سد را تعمیر و در اعم مشغول تعمیر هستند و یک مقدار از این اعتبار را برای آن میخواهند البته معارف هم نهایت اهمیت را دارد ولی بدیهی است اگر سد بسته نشود و آذوقه شهر تأمین نشود که همان معلمین و همان اطفال اگر پول هم داشته باشند نمی توانند زندگی کنند و در زحمت خواهند بود منتهی اینست که اگر این کار حالا بشود ممکن است با اندک مخارجی ترمیم و اصلاح شود ولی اگر بحال خود باقی باشد خسارات آن در آتیه براتر زیادتر خواهد بود و این اعتباری که دولت خواست از این نقطه نظر نبود که یک پولی در صندوق دارد که مجرد تصویب خرج بکند بلکه برای این بود که دولت یک اعتباری داشته باشد که هر وقت یک مخارج فوری و ضروری برای دولت پیش بیاید فوراً اگر پول داشته باشد خرج کند و اگر هم پول نداشته باشد این رأی یک کفایت یاره پیش نبوده و در آنجا بدون اینکه از آن استفاده بشود افتاده است پس تصور نمیکنم این مسئله محتاج توضیح زیاد تری باشد بنابراین اعتبار تصویب شود ضروری بر آن مرتب نخواهد شد. ممکن است فردا مثلا صد هزار تومان پول برای دولت برسد حقوق معلمین داده شود آنوقت اگر این اعتبار تصویب بشود چون دولت اختیار و اجازه از مجلس ندارد ممکن وقت آن کارهای لازم بگذرد و هر وقت هم پولی برسد البته از دادن بمعلمین خودداری نخواهد شد و در صورت امکان نهایت مساعدت را بآنان خواهد کرد

امافرمایش راجع بسولیداریه و مسؤولیت مشترک که بین وزراء فرمودند که سیزده هزار تومان اعتباری را که آقای رئیس الوزرا فرموده اند چرامسترد شده است این مسئله چندان قابل اهمیت نیست برای اینکه اگر در یک جلسه آقای رئیس الوزرا برای یک خرجی پیشنهادی کرده باشند و من ندیده باشم چندان اهمیتی ندارد و بعد که بنده از مسئله مطلع شدم گفتم این مبلغ که پیشنهاد فرموده اند کم است و باید پنجاه هزار تومان پیشنهاد شود و دلیلش هم معلوم است

زیرا اعتباری که راجع بوزارت مالیه است باید خود وزارت مالیه پیشنهاد کند نه آقای رئیس الوزرا چون کارهای داخلی هر وزارتخانه مربوط

بنظریات وزیر مسئول آن اداره یا وزارتخانه است و اگر یک کاری آقای رئیس الوزرا بکنند فرضاً که بنده مطلع باشم این دلیل منطقی برای اینست که مسؤولیت مشترک که بین اعضای دولت نباشد نیست زیرا ممکن است ایشان چند ساعت کار بکنند که فرضاً بنده یا یک نفر دیگر از افراد وزراء در نزد ایشان نبوده یا مطلع نشویم این مربوط بمسؤولیت مشترک نیست باید دانست که مسؤولیت مشترک راجع به بیتک ژنرال و مسائل عمومی مملکت است و بهیچوجه مربوط بامورات داخلی هر وزارتخانه نیست مثلا اگر امروز بنده یک خطاهائی در وزارت مالیه که متصدی آن هستم بکنم رئیس الوزرا یا وزیر جنگ مسؤل هستند یا مکلف هستند حتماً مطلع باشند خیر شخص بنده که مرتکب آن غلط و خطا شده ام مسؤلوم نه دیگران یا اگر یکی از وزراء خطائی را مرتکب شده باید بعنوان مسؤولیت مشترک که همه وزراء را سیاست کرد که چرا یک نفر در داخل اداره خود فلان خطه را کرده است چیزیکه مربوط به بنده است بنده خود باید عرض کنم و امری را که مربوط بآقای رئیس الوزرا است ایشان باید اقدام فرمایند پس با ذکر این مقدمه این مسئله که گفته شد هیچ مربوط بمسؤولیت مشترک نیست کار وزارت مالیه مربوط بوزیر مالیه است نه مربوط بمسؤولیت مشترک که بین وزراء داخلی هر وزارتخانه مربوط بشود آن وزارتخانه است. وزیر مالیه ملزم نیست راجع بوزارت جنگ اطلاعات داشته باشد و همینطور وزارت جنگ بالعکس اما در باب ماده واحد که فرمودند اجرای این ماده اعتبار مثل اجرای ماده واحد است نمی دانم نماینده محترم اجرای ماده واحد را چه شکل تعبیر میفرمایند آیا تصور فرموده اند که غرض از ماده واحد که پس از تصویب آن وزارت مالیه کارورها پول در مملکت تهیه کند یا اینکه تشکیلات آن وزارتخانه را بصورت بهتر و روشن تری در آورده و آن ادارات را از حالت خرابی و اسفناک سابق بیرون آورد و بطور خوب تری اصلاح و اداره کند مقصود از ماده واحد این بود که تشکیلات قدیمه وزارت مالیه لغو و بصورت تازه که در نظر گرفته شده است در آید. مقصود این نبود که وزیر مالیه میلیاردها پول در مملکت حاضر کند که هر وقت معلمین و غیر معلمین بخواهند فوری در صندوق را باز کرده تادیب نمایند اگر اعتراض دارید که این تشکیلات بد است آن مسئله دیگری است و البته باید اعتراض خود را بفرمائید تا جواب داده شود و اگر این اعتراض را ندارید باید بدانید که غرض از ماده واحد ایجاد سیل پول در خزانه مملکت نبوده است و تغییر شکل و صورت بوده است. اما اینکه فرمودند چرا پول در مملکت حاضر نمی شود. بلی اگر کردات حاضر یک دولت بی پول بود ممکن بود یک عملیاتی بکنند که بزودی پول در مملکت حاضر شود و ممکن بود منافع و مصالح مملکت و ملت را از دست بدهد و در عوض تهیه پول کنند. حمد خدا را که دولت حاضره تا اکنون منافع و مصالح دولت را بهیچوجه از دست نداده و جز سعادت و عظمت مملکت منظور و آمالی در نظر نداشته و هر قدمی را که تا اکنون برداشته است تماماً

برای حفظ و صیانت مملکت و مبنی بصناعت و خدمت محض بوده و مسامی خود را برای پیشرفت و تعالی این آب و خاک بکار برده است نخواسته است شما را بفروشد و پول فراهم کند ما باید بشویم بدانم کسانیکه بما پول می دهند و ما مساعدت مادی میکنند ما را به نفع و نازلترین قیمت می خرند (بعضی گفتند صحیح است) خون ما را مکیده جان ما را میگیرند (صحیح است) طوق بندگی و رقت بگردن ما انداخته حیات ما را متزلزل می سازند (صحیح است) ولی این کابینه با کمال غیرتمندی و شجاعت و با نهایت وطن پرستی رفتار کرده و آنچه توانسته است برای ازدیاد شرافت این مملکت کرده و نخواسته است در مقابل خواهش نامشروع اجانب سر تسلیم فرود آرد و طوق اسارت را بگردن ملت ایران بیندازد و خود را حاضر برای بی پولی میکند ولی خیانت نکرده و نخواهد کرد شما (خطاب بشاهزاده سلیمان میرزا) باین حرفها که میزنید عوام را می توانید جلب کنید و ما گورزی بفرمائید ولی خواص مملکت خوب می توانند درک کنند که اگر کابینه حاضر می خواست خیانت کند و بخواست با خارجه یارو با بیگانه همکاری باشد و دست تکدی پیش اجانب دراز کند و هزاران کارهای نکستی را بکند خوب و خوب میتوانست تهیه پول کرده و بمعلمین و دیگران بدهد بر هیچکس پوشیده نیست که در این سنوات اخیر همیشه خارجی و بیگانه بوده که با شما مساعدت میکرد و همیشه شمارا میفرخواستند و با حیثیات و استقلال شما بازی میکردند و برای شما پول میگرفتند (صحیح است) شما جیره خوار بیگانه بودید و در هر برج مجبور بودید که دست دراز کرده و از آنها باگرن-ترین قیمت با شرائط سنگین پول استقراض کرده خرج کنید (صحیح است) این کابینه نخواسته شما را بفروشد نخواسته است شرافت و استقلال شمارا از میان ببرد اگر آن معلمین حس دارند اگر آن معلمین شرافت دارند (بادست اشاره بشاهزاده سلیمان میرزا) اگر توهم شرافت داری نباید این حرفها را اینجا بزنی ...

سلیمان میرزا - (با فریاد) چه نامر بوطه بگوئی خفه شو .

(صدای زنگ ...)

نایب رئیس - آقایان ...

یکی از نمایندگان - بو کلاه تو همین میکنید (صدای زنگ)

نایب رئیس - آقایان نظامات مجلس را رعایت بکنید ... مهمه .

سلیمان میرزا - (در حال خروج از مجلس) مرد که بی شرف ..

صدای زنگ

نایب رئیس - آقایان نظامات مجلس را رعایت کنید

(آقای سلیمان میرزا و چند نفر از نمایندگان خارج شدند)

مستشار السلطنه - (خطاب بآقای وزیر مالیه) بیان خودتانرا تعقیب بفرمائید .

وزیر مالیه - (احاطت خیلی عصبانی) آقایان!

معارف امروز برای امروز فایده ندارد فایده اش برای بیست سال دیگر است و امروز استقلال برای مملکت لازم است (صحیح است) آقایان سعی کنید که مملکت را نجات دهید بسختی تحمل کنید و دست تکدی پیش خارج دراز نکنید. آیا اجازه می دهید دولت زیر بار سنگین شرایطی که استقلال مملکت را بباد بدهد برود. (خیر خیر هرگز) اگر هم اجازه می دهید من حاضر نیستم و دیگر هم عرض ندارم.

نایب رئیس - اگر آقایان موافق باشند چند دقیقه تنفس داده شود.

(مجدداً مجلس برای تنفس تعطیل و پس از نیم ساعت تشکیل گردید)

نایب رئیس - قبل از تنفس پیش آمد تأسف آوری که مبنی بر سوء تفاهم بود پیش آمد و چون حکمت قضیه موکول بحضرت آقای مشیرالدوله شده است لذا ایشان فرمایشاتی در اینخصوص خواهند فرمود
مشیرالدوله - بنده کمال تأسف را دارم از این پیش آمدی که من غیر انتظار روی داد ولی در عین حال بنده بغوی می دانستم که این پیش آمد مبنی بر سوء تفاهم بوده است یعنی شاهزاده سلیمان میرزا عباراتی را که آقای وزیر مالیه فرمودند طور دیگری ملتفت شدند بنده با این که یقین داشتم سوء تفاهم بوده باز هم در موقع تنفس کاملاً در این باب تحقیق کرده و با آقایان سلیمان میرزا و وزیر مالیه مذاکره کردم و ثابت شده است که بنده فهمیده بودم سوء تفاهمی بین آقایان حاصل شده است

زیرا مقصود آقای وزیر مالیه از عباراتی که فرمودند این بود که هر ایرانی یا هر کسی که حاضر بشود در در عرض مساعدت اجانب تمهیل سنگینی را قبول نماید آن شخص حس ایرانیت ندارد و اینکه گفتند بی شرف است مقصودشان نه شاهزاده سلیمان میرزا بود و نه دیگری بطور کلی عبارت را فرمودند.

(بعضی گفتند صحیح است)

و مخصوصاً فرموده اند (اگر) آقایان درست ملاحظه فرمایند خواهند دید که وقتی کلمه (اگر) بمیان بیاید قضیه قضیه شرطیه میشود بنابر این نه مقصودشان شاهزاده سلیمان میرزا بود نه سایر آقایان و کلاً بوده باینجهت پس از آنکه بنده درست مطلب را فهمیدم میانجی شده و توضیح و تفسیر عبارات آقای وزیر مالیه را بشاهزاده میرزا عرض کردم و معلوم شد حقیقتاً مسئله مبنی بر سوء تفاهمی بوده است و وقتی طرفین ملتفت این سوء تفاهم شدند حاضر شدند با هم مذاکراتی نموده و بکلی رفع سوء تفاهم شد (صحیح است)

نایب رئیس - یکمده از آقایان و کلاً پیشنهاد فرموده اند که اخذ رأی در ماده واحده پیشنهاد وزارت مالیه موکول بجلسه آتی بشود. آیا آقایان باین پیشنهاد موافق هستند؟

محمد هاشم میرزا - اسامی پیشنهاد کنندگان را بفرمائید

نایب رئیس - احتشام الدوله - آقاسید کاظم بزدی - ملک الشعراء آقای وقار الملک

وزیر مالیه - بنده می توانم شخصاً موافق باشم که بماند برای جلسه آتی

نایب رئیس - البته فرمایشاتی که آقای مشیر الدوله از نقطه نظر تأسف از این پیش آمد حاکی از احساسات عموم نمایندگان بود همینطور هم آقای وزیر مالیه خودشان مصدق اظهار تأسف از این سوء تفاهم بوده و یقین دارم با اظهارات خود بیانات آقای مشیر الدوله را تأیید و تصدیق خواهند فرمود

وزیر مالیه - بنده با اظهارات آقای مشیر الدوله کاملاً موافقم و مقصود شاهزاده سلیمان میرزا نبود مقصود بنده این بود آنکسی که در این موقع بایک شرایط سنگینی حاضر بشود از خارجه بول بگیرد مدرسه دائر بکند و در واقع زیر همه چیز ایران بزند و مدرسه کدر آتی معلوم نیست چه خدمتی بما خواهد کرد بول بدهد حس نیت ندارد مقصود این بود پولیکه حاضر میشود بگران ترین قیمت برای ما ارزش خواهد داشت و هیچ ایرانی شرافتمند حاضر نمیشود باین ترتیب از اجانب پولی استقراض شود باید بهمین حال ساخت و قدری تأمل کرد و فعلاً بول نخواست تا به بینیم چه میشود

نایب رئیس - در موضوع این لایحه آقایان موافق هستند که بماند برای جلسه دیگر؟ خود آقای وزیر مالیه هم که قبول فرمودند موکول بجلسه آتی شود پس اگر آقایان موافقت و مغالفی نیست امشب جلسه را ختم و موکول بروز شنبه خواهم کرد و دستور آن اولاً شور در تهیه نامه جامعه ملل و شور در این راپورت کمیسیون بود چه راجع باعتبار ۵۰ هزار تومان خواهد بود

بعضی سئوالات هم هست که جزو دستور خواهد بود

(مجلس ۳ ساعت و نیم از شب گذشته ختم شد)
جلسه ۵۳

صورت مشروح مجلس یوم شنبه

نهم برج جدی ۱۳۰۰ مطابق

غره جمادی الاول سنه ۱۳۴۰

مجلس تقریباً یک ساعت قبل از

غروب در تحت ریاست آقای

سردار معظم نایب رئیس تشکل گردید

(صورت مجلس یوم پنجشنبه هفتم برج

جدی را آقای تدین قرائت نمودند)

نایب رئیس - آقای سردار معظم کردستانی

فرمایشی دارید؟

سردار معظم - در جلسه قبل بنده بواسطه

کسالت نتوانستم حضور برسانم بوسیله تلفن هم

اطلاع داده ام هنوز هم کسالت بنده رفع نشده است

نایب رئیس - خیلی خوب اصلاح میشود شاهزاده

سلیمان میرزا

(اجازه)

سلیمان میرزا - در یک قسمت صورت مجلس

که راجع بانتخابات آذربایجان است نوشته شده که

راجع بآراء سهند آباد بنده ضمیمه کردن آن آراها

صحیح میدانم زیرا اجتماع انجمن نظار برای

استخراج آراء غیر ممکن است و گمان میکنم لفظ

(زیرا) بوض (و) اشتهاً نوشته شده چون بنده نه

ضمیمه کردن آراء سهند آباد را صحیح میدانم و نه